

129

Сурьезъ Сурьезъ
Перепиши

8
F-93

Ի 3 ❖ Արտեր 3 դր. ողջ ❖ 24 էջ

ԶՈՒԱՐԹ ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ — Ա.

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ

ՇԱՐԼԻ ՇԱԲԼԷՆ

ԽՆԴՈՒՔԻ ԹԱԳԱԻՈՐԸ

Ո Ւ Խ Տ Ա Ի Ո Ր Ը

(ՎԵՐՁ)

3
P-93

ՀԱՅ ՀՐԱՏՈՐԱԳՉԱԿԱՆ «ԱՐԳՈՆ» ԸՆԿԵՐՈՒԹՅՈՒՆ
ՈՐԱՆ ՈՍԿԵՏԱՆ, ԵՐԱՏԵՂԵՍԻՆ ՓՈՂՔԵ, ԳՈՂԻՔԻ ԵԳԻՊՏՈՍ — ՉԽՈՒՄԻ 881

ԿԱՐԿԱՅԷՔ ԶԳԱՅԱՅՈՒՆՑ ԵՐԿԱՍԻՐԻ
ՌԱԲԱՂԴ ՁԱՐՈՒՅԻՆ
ԹԱՔՐ

ունց լայնուրիներ իր պատուալալ Տ/
 Պատուների Ձեռնիք Յանգոնի կողմից

Հեղինակ՝ ՈՒՐԼԵՐՄ ԼԸ Ք
 Ներքին Գրաստանի ՄԱՀՏԵ

Լայնուրիները պատկերված են իր
 լայնուրիներով և ներկայումս
 մեծ կարգից տպագրված են և կը բ
 անցնեն Սրտասանմանի համար՝ 15 Ֆե
 իմել թարգմանիչին B. P. 1060 L
 վ և կամ արտասանմանի մէջ տեղակա

անհրաժեշտ մէջ կը ծախուի նաեւ Ձարդո
 ղոց թիւ 4:

ԱՌՈՅՅՈՒՄ ստրեյթս ԵՆՐՅ 25000

ԱՐԴԱՐԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ		Ս. յոյն ՄԼԿ անգամ Վ. թ. 2
100		
80		
17.50		
10		
20		
17.50		
7.50		
4		

Վաստիան Հրեայ	ԳԵՂԱՄ
Առանց կազմեալ	Ելեկտրոգ
Նմանոյ — Տիգրի Տրասթ	Տօփուանի, 14
Մաս — »	ՆԵՐԱ
Տեղի — Ա. Չոպանեան	V. H A
Նշաղջիկ — Վ. Մարկոբիթ	IM
Նար կոյսը (Թասերգու-թիւն)	60, Avenue
Իւրաքանչեւ կտրուի	ԱՐ
Ազգայնական ասանց փոսթի ծախսի	Կեանքի աս
	Ամա
	Հայ
	Առաջնա
	Կ. Վարդու

8
 Բ-93

112 2005
 12 OCT 2009
 493

ՁՈՒԱՐԹ ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ — Ա.

ՇԱՐԼԻ ՇԱԲԼԷՆ

ԽՆԴՈՒՔԻ ԹԱԳԱԻՈՐԸ

ՈՒԽՏԱԻՈՐԸ

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ

Քրեզալիս եւ բարոյալից սկսեմազաւեօս

ԳԵՐԳԵՐԵԱՆ ԳՐԱՅԻՆ
HARRY G. BERBER
 837 WASHINGTON
 BOSTON, MASS.

Գանիւր — Տպարան Ոսկեսաւ — 1925

Շարլի՛ պանիր հաց և երբեմն ալ ձիթապտուղ...
Այդ ուտող սպառող ստամոքսը լեցնել պէտք էր... ա-
տոր համար գողութիւն կ'ընէր... :

Բայց... ամէն անգամուն որ մէկու մը գրպանէն
բաներ մը թռցնէր... առանց այլեւայլի օձիքը ձեռք
կուտար... : Շարթ չէր ըլլար որ Շարլիի ձեռքը մէկ
երկու անգամ ուրիշներուն գրպանին մէջ և կամ խա-
նութպաններուն ցուցափեղկին մէջ չի բռնուի... :

Իրա՛ւ, թէպէտ Շարլի միշտ իր ընտրութիւնը լա-
կ'ընէր... և առ ի ապահովութիւն միշտ ցնդած կ'ընե-
րուն ձեռքի պայուսակին կը տնկէր աչքը, միշտ յի-
մարանոցէն նոր ելած ապուշներու գրպանը կը խո-
թէր ձեռքը և կաթուածահար ձերուկ խանութպաննե-
րու ցուցափեղկերուն մօտ կը սլքտար... Բայց հակա-
ռակ իր նախազգուշութեան, ամէն անգամուն ալ գո-
ղութիւնը ընելէն վերջ երբ գլուխը վեր վերցնելով
փախչիլ կը պատրաստուէր, հոգեառ հրեշտակի մը պէս
գլխուն վրան տնկուած կը տեսնէր ոստիկանը :

Շարլի, ինքզինքը ճանչնալէն և այդ արհեստին
սկսելէն ի վեր գրեթէ շաբաթը մէյ մը ձերբակալուած
և ծակը մտած էր... : Այսպէսով իր կեանքը բանտին
մէջ անցուցած էր :

Շարլի ո՛չ ոխ կը պահէր մարդկութեան դէմ և ո՛չ
ալ օրէնքին կողմէ հալածուելուն պատճառը կը հաս-
կընար : Կը զարմանար կը մնար թէ ինչո՞ւ փորը
կշտացնելու համար գողութիւն ըրած միջոցին ոստի-
կանները կը բռնէին զինքը... : Պատճառը չէր հասկնար
թէ ինչո՞ւ համար փոր կշտացնելը արգիլուած էր և
անօթի մնալը արգիլուած չէր :

Շարլի այնքան բարակը մտածողներէն չէր, այս
արհեստը փոխելը միտքին ծայրէն անգամ չէր անցը-
ներ... Բայց միանգամայն ատելութիւն չէր սնուցա-
ներ մարդկային ընկերութեան դէմ և երբէք չէր

նմաներ այն խաղամուկներուն որոնք խաղի մէջ
կորսնցնելուն պէս՝ իրենց ձեռքի զառին կամ թուղ-
թին գլխուն հայնոյանքներ կը տեղացնեն :

Իր գործը գողնալ և բռնուիլն էր : Ատկէ ուրիշ
բանէ չէր հասկնար : Կը գողնար և ծակը կը նետուէր...
և բնաւ միտքէն չէր անցըներ որ ըրածը յանցանք
մըն էր :

Իր այդ ճակատագրական վիճակին պատասխանա-
տուութիւնը օրէնսդիրներու կոնակին բեռցնելու չափ
հասկացողութիւն չունէր... : Ինչ որ կը նշանակէ թէ
անխելք գողը խելացի օրէնսգէտէ մը աւելի խելա-
ցի էր... :

Սինկ-Սինկի բանտին պաշտօնական մարմինը, ան-
շուշտ տեղեակ չըլլալով Շարլիի հոգեբանութեան,
բանտին պատին վրայ մեծ գիրերով յայտարարութիւն
մը փակցուցած էր ուր Շարլին բռնողին հազար տօ-
լար պարգև կը խոստացուէր... : Խենդ չէի՞ն հիմա այդ
մարդիկը... ի՞նչ պէտք կար Շարլիին համար հազար
տօլար պակսեցնելու պետութեան գանձէն... քանի որ
Շարլի, քանի մը օրէն... առօք փառօք ինքզինքը
նորէն այդ բանտը պիտի նետէր... առանց ազգային
զանձանակէն տասը փարա առնելու... այլ... կարմրուկ
խնձոր մը գողցած միջոցին բռնուելով... :

Սակայն ձգենք այս հոգեբանական հարցերը և դառ-
նանք մեր Շարլիին :

Նուիրական զգեստ մը հագած ըլլալուն համար
պէտք չէ որ Շարլին մեղադրենք : Իրաւ, ինքը այդ
զգեստը կրելու իրաւունք չունէր... ո՛չ իր նկարագրո-
վը և ո՛չ ալ իր արհեստին բերուածովը արժանի էր
այդ զգեստը հագնելու... կղերական ուսում ալ առած
չէր... Բայց, իրաւը խօսած ըլլալու համար ըսենք թէ
մեղաւորը ինքը չէր... :

Շարլիին յանցանքը ի՞նչ էր երբ պատուելի մը, իր

զգեստները հանելով գետակի մը եզերքը դրած և մօրէ՛ մերկ գետը մտած՝ զովանալու համար կը լողար... :

Շարլիի նպատակը գէշ բան մը չէր... խեղճ աղան՝ իր բանտի գծաւոր զգեստները փոխել կ'ուզէր... ամօ՞թ է, անոնցմէ բնաւ չէր ակտորժեր... :

Ինչո՞ւ ուրեմն պատուելիին զգեստներուն հետ չի փոխէր իր բանտի զգեստները... :

Շարլի այսպէս մտածելով, միտքէն ըսաւ .

— Աստուած չընէ որ ասկէ ետքը գողութիւն ընեմ... չէ՛... փոխ կ'առնեմ կոր... վաղը կուտամ :

Այս ըսելով կռնակը անցուց պատուելիին սեւ զգեստը և իրենն ալ հոն ձգելով կծիկը դրաւ... :

Դիպուածը ատանկ բերած էր... : Ատոր մէջ Շարլիի մեղքը ի՞նչ էր... :

• — Աս ըրածս գողութիւն չէ... գետնէն գտայ... երբոր տէրը մէջտեղ ելլայ... իրեն կուտամ, կը ըմնայ կ'երթայ... : ըսաւ Շարլի և առանց խիղճի խայթի իր ճամբան շարունակեց :

Այսպէսով Շարլի կայարան հասած ըլլալով, հիմա առանց կուտի ճամբորդելուն միջոցը կը փնտռէր... :

Ի՞նչ ընէր խեղճ պատուելին... գրպանը դրամ չիկար... :

Բայց Շարլի անկուտիութեան վարժուած էր... : Բնաւ հոգը չէր ըներ դրամ չունենալը և ամէն բան բազդին ու դիպուածին կը ձգէր... :

Շարլի սպասման սրահը տասն անգամէն աւելի մտնել ելնելէ վերջ... յանկարծ գուռին բացուիլն ու ոստիկան զինուորի մը դուրս ելլալը տեսաւ :

Շարլի կարծելով որ ոստիկանը զինքը ձերբակալելու կուգար, կծիկը դնելու պատրաստուեցաւ :

Եւ իր խոշոր ոտքերը կարկինածեւ բանալով՝ սկսաւ վազել... բայց հազիւ քանի մը քայլ առած, ետին դարձաւ և տեսնելով որ իր ետեւէն եկող չիկար, ետ վերադարձաւ և սկսաւ նորէն սալայատակը չափնչփել :

Ոստիկանը հետաքրքրութեամբ իրեն կը նայէր :

— Կը մտի՞ք կոր, պատուելի, հարցուց ոստիկանը, է՛հ, ի՞նչ ընես, մեր գիւղը առտուները ասանկ ցուրտ կ'ընէ :

Շարլի մտածեց թէ զոյ ըլլալը վտանգաւոր բան էր... բայց զարմանքով տեսաւ որ պատուելի-դոյ ըլլալը բնաւ վտանգաւոր չէր :

— Ի՞նչ, ցո՞ւրտ... այո՛, շատ ցուրտ կ'ընէ կոր... մարդ ինքզինքը բանտը կը կարծէ... : Խոնա՛ւ խոնա՛ւ... :

Շարլի այս ըսելով, սկսաւ թեւերը ձկնորսներուն պէս բանալ գոցել և ոտքերովը գետինը ծեծել... քիչ մը տաքնալու համար... մինչդեռ իրաւը ըսելով, խեղդուելու աստիճան տաքցած էր սե զգեստին մէջ և քրտինքը քիթին ծայրէն կաթիլ կաթիլ կը վազէր :

— Է՞օֆ, գոչեց Շարլի տեսնելով որ օրէնքին պաշտօնեան կայարանին միւս դուռնէն դուրս կ'ելլար և լայն շունչ մը առաւ : Փառք Աստուծոյ, աս անգամ ալ ազատեցանք... : Աստուած վերջը բարին ընէ... : Խե՛րը անիծածս, մազ մնաց քիթէս բերնէս պիտի գար... : Ես վախկոտ չե՛մ, վախկոտ չեմ ա՛... : սիրտս կը փրթի կոր սա փայտէ մէջքով (ոստիկան) մարգիկը տեսած ատենս... :

Եւ սկսաւ դողդուլ կարծես թէ կեանքին մէջ միշտ զողալու դատապարտուած ըլլար... : Նապաստակ մը Շարլիէն աւելի քաջասիրտ էր :

Վտանգի ատեն, Շարլի իր երկու ոտքերուն ուժ կուտար... ինքզինքը վտանգէն ազատելու համար փախելէ ուրիշ միջոց չունէր խեղճը... բայց այնքան գէշ կը վազէր... իր երկու խոշոր ոտքերը այնքան կը նեղէին զինքը վազելու ատեն որ, միշտ երկու կողերուն վրայ երերտկալով կը վազէր... :

Ոտքերն ալ ոտքի նմանող սեղ չունէին որ... իրա-

բու քով բացուած երկու հովանարներու կը նմանէին...
և Շարլի այդ հովանարներուն վրայ կեցած, ապուշ
ապուշ մէջ մը սագին, մէջ մը անդին կը վազվառէր...
և ամէն անգամուն ձեռքը բերնին կը տանէր... հո-
գիին դուրս ելլալը արգիլելու համար...

Կայարանին մայթին վրայ մինչև այն ատենը մարդ
չի կար, բայց Շարլի նոյն միջոցին տեսաւ որ երկու
հոգի իր կողմը կուգային:

—Ծօ՛ շո՛ւն շանորդի, ասոնք ո՞վ են, մուտաց Շար-
լի և իր սովորական քալուածքով կծիկը դնելու
պատրաստուեցաւ:

Ասոնցմէ մէկը երիտասարդ Ամբրիկացի մըն էր...
անանկ երիտասարդ մը որ առտուն կանուխ դէմը
ելլող աղջիկին հետ սիրահարուելով երկու ժամուան
մէջ անոր հետ կ'ամուսնանայ:

Օրիորդն ալ անանկ աղջիկ մըն էր որ, առտուն կա-
նուխ դէմը ելլող աղուն կը սիրահարուի և երկու ժա-
մուան մէջ անոր հետ կ'ամուսնանայ... երեք ամիսէն
զայն ձգել և նորը առնելու համար...

Շարլի երբ տեսաւ այս զոյգին իր կողմը գալը, կա-
մացուկ մը կանակը անոնց դարձուց:

Շարլի, իր փափուկ արհեստին բերումովը ամէն
ատեն կանակ դարձնելու վարժուած էր:

—Փճ'սթ... պատուելի՛... , գոչեց մէկը ետեւէն:

Շարլի այս լսելով, ինքնիրենը ըսաւ.

—է՛հ, ա՛լ աս անգամ ազատելիք չունինք, շո՛ւտ,
տոտոխներուդ իւր քսէ, չէ նէ՛ բանդ բուրդ է...:

Եւ սկսաւ վազել: Հողին բերանը կուգար խեղճին...
կօշիկները նաւակի պէս կ'երթային կուգային...:

—Ի՛նչ կուզէ թող ըլլայ... , կծիկը դնելէն ուրիշ
ձար չիկայ... , դեռ փորս չի կշտացուցի... ինչո՞ւ նո-
րէն ծակը մտնամ պիտի եղեր... անգամ մը փորս
կշտացունեմ, անկէ ետքը թող բռնեն... , կ'ըսէր

Շարլի իւրովի՛ մտածելով որ տակաւին գոզութեան
չէր սկսած հետեւաբար պէտք չէր որ ձերբակալուեր...:

Շարլի վազելով փախած միջոցին, յանկարծ հսկայ
մարդ մը տեսաւ...:

Գէր ու հաստըկեկ մարդ մը գիմացի կողմէն ինք-
նաշարժէ մը իջնելով, բուռնցքները սպառնականորէն
իրեն ուղղած, իր կողմը կը յառաջանար:

Շարլի, ճարահատ, այս անգամ ալ այս մարդուն
դարձուց կանակը և պատրաստուեցաւ ուրիշ ուղղու-
թիւն մը բռնել...:

Երկու երիտասարդները, որոնք քիչ մը առաջ զին-
քը կանչած էին, անոր ետեւէն վազելով իր քովը
հասան:

—Պատուելի՛, պատուելի՛, չի լսեցի՞ր... եկո՛ւր,
եկո՛ւր, մեզի պիտի կարգես, հի՛մա, սը՛տեղը մեզի
պիտի կարգես... , պոռաց երիտասարդը:

Բայց դեռատի աղջիկը, ինքնաշարժէն իջնող մար-
դը տեսնելով, սարսափելի աղաղակ մը արձակեց:

—Վա՛յ, հա՛յրս է... հա՛յրս կուգայ կոր...:

Իրաւ ալ, ինքնաշարժէն իջնող հսկան ամուսնա-
նալիք աղջկան հայրն էր:

Աղջիկը իր հայրը տեսնելով, գիմացի կողմէն փախ-
չիլ սկսաւ դէպի հակառակ ուղղութիւն մը:

Նշանած աղան չուղելով զատուիլ իր նշանածուհի-
էն, Շարլիին թեւէն բռնեց և զայն իր հետը քշքշե-
լով ըսաւ:

—Հե՛տս եկուր, պատուելի... վազած ատեննիս պա-
կը կ'ընես... : Մերին ալ բարդք վազելով կարգուի է
եղեր...:

Շարլիի ուզածն ալ աս էր...:

Շարլի, թէպէտ իր արհեստին բերումովը միշտ վա-
զելու զատապարտուած էր... բայց մարդ կարգելու
բնաւ վարժուած չէր... : Շարլի այնքան այլասէր էր:

այնքան բարի էր որ, ինքը թերեւս կը կարգուէր, բայց ուրիշները կարգելու և փորձանքը ուրիշներուն գլխուն փաթթելու չափ անգութ ու չար չէր:

— Ծօ հիմա մարդ կարգելուն ատե՞նն է... Աստուած իմ... կը մտածէր Շարլի: Ո՞ր ծակէն պիտի փախինք, ա՛ն նայինք... կեցիր, բան մը ինկաւ միտքս... ուրիշներուն գլուխը փորձանքի փաթթելով արդեօք չե՞մ կրնար իմ գլուխս փորձանքէն ազատել: Հօ՛փ, վազէ՛, Շարլի, վազէ՛...:

Շարլիի նպատակը վազած միջոցին հակառակ ուղղութեամբ մը անոնց ձեռքէն ազատիլ էր, բայց փեսացուն անանկ մը բռնած էր անոր թեւէն որ, Շարլի հրաժարեցաւ իր այդ փրկարար նպատակէն և մէկ կողմէն վազելով, միւս կողմէն ինքնիրենը խօսելով և իր հարցումներուն պատասխանը ինքը տալով ըսաւ.

— Ելնե՛նք խաչէն իջնե՛նք վար...: Տէ՛ր ես...: Այո՛...: Դուն ալ էրկանդ հնազանդ պիտի ըլլա՞ս: Այո՛...: Մեր տէրը կարգեց ձեզի...: Աճեցէք բազմացարուք և լցէք զերկիր... և լքեցէք զօձիքն իմոյ...: Ոստիկան մը այս միջոցին կայարանին դուռնէն դուրս ելլալով այս արշաւանքը զիսեց և հիացած ըսաւ.

— Պատուելին աղուոր կը վազէ կոր, բայց գէր մարդուկը հինգ վայրկեանէն մրցանակը պիտի շահի: Ոստիկանը կարծած էր թէ վաղով խուճբը մրցումի բռնուած էր:

Երբ Շարլի ոստիկանը տեսաւ, անմեղունակ հովեր մը առնելով, կամացուկ մը կայարանին կռնակի դուռնէն ներս սողոսկեցաւ ու ճամբորդներուն խառնուելով անյայտ եղաւ:

Շարլի վազած ատենը զգացած էր որ ծանր բան մը կը զարնուէր կուրծքին: Զեռքը իր «փոխ առած» զգեստին վրայէն պտըտցնելով՝ տեսաւ որ բաներ մը կար գրպանին մէջը:

Զեռքը գրպանը խօթեց և մատներովը շօշափեց գրպանին մէջ գտնուող առարկան: Դրամապանակի պէս բաներ մը դպաւ մատներուն:

Մինչև այն ատեն չէր գիտեր թէ հարուստ էր, բայց երբ ինքնաբերաբար և առանց ունէ ապօրինի միջոցի հարստացած ըլլալը տեսաւ, ձեռքերը վեր բարձրացնելով փառք տուաւ Աստուծոյ:

Շարլի միշտ նախախնամութեան կ'աղօթէր... Ամէն ամգամուն որ իր փափուկ արհեստը գործադրութեան դնելու կը պատրաստուէր... առաջ մէյ մը երկինք կ'ուղղէր իր աչքերը և յաջողութիւն կը խնդրէր տիրոջմէն... Թերեւս ատոր համար էր որ ամէն անգամուն ալ ձեռքը ուրիշներուն գրպանին մէջը եղած ատենը կը ձերբակալուէր...:

Շարլի կայարանը շոգեկառքին գալուն կը սպասէր... բայց ո՛ւր պիտի երթար, ո՞ր կողմը պիտի ճամբորդէր... ատիկա չէր գիտեր... Պատուելիին գրպանը հիմա լեցուն էր... կրնար ճամբորդութեան տոմսակը առնել, բայց խնդիրը հոն էր որ ո՛ւրտեղի համար առնելու էր տոմսակը...:

Շարլի ո՛չ քաղաք կը ձանչնար և ո՛չ ալ գիւղ... փողոցին մէջ ծնած մէկն էր որ ինքնիրենը մեծցած էր. ո՛չ աշխարհագրութեան դաս առած էր և ո՛չ ճամբորդութիւն ըրած...:

Բանտէն փողոց, փողոցէն բանա... ահա՛ աս էր իր աշխարհագրատական ճամբորդութիւնը... Աշխարհի ամէն կողմը իրեն համար նոյնն էր... ո՛ւր կ'ուզէր թող ըլլար... կը բռէ որ իր գտնուած տեղը բանա չէ գտնուեր և փորն ալ անօթի չի մնար...:

Երբ անել կացութեան մը մէջ գտնուէր, ամէն բան բաղդին կը ձգէր, և բաղդը, հակառակ պիտի ըլլայ, ամէն բան կարգին դնելուն տեղը՝ զայն միշտ բանտ կը նետէր...:

Շարլի, կայարանին պատկան կախուած ցուցատուխ-
տակ մը տեսաւ... այս ժամանակացոյցին վրայ քա-
ղաքներու և գիւղերու անուաները գրուած էին և իւ-
րաքանչիւր անունի դէմ շողեկառքին մեկնելու ժա-
մերը նշանակուած էին: Շարլի օձիքին մէջի կողմէն
գնդասեղ մը քաշեց, ժամանակացոյցին մօտեցաւ,
կռնակը անոր դարձուց, գնդասեղը երկու մասներովը
բռնեց, աչքերը մէկ ձեռքովը գոցեց և միւս ձեռքովը
գնդասեղը սկսաւ պտըտցնել քաղաքներու անունին
վրայ, ըստ բաղլի քաղաք մը ընտրելու և այդ քա-
ղաքին անուան տոմսակ մը կարել տալու համար:

Բաղլը, որ յաճախ մեր քիթին կը խնդայ, Շարլիի
քիթին խնդալու համար անոր գնդասեղը տարաւ կե-
ցուց Սինկ-Սինկ անունին վրայ...

Մեր գողը Սինկ Սինկի բանաէն փախած էր:
Շարլի աս տեսնելով դողդղալ սկսաւ և մոլտաց.

— Զէ՛, ասիկա չի սեպուիր, նորէ՛ն սկսինք... , ա-
սիկա գործիս չեկաւ... :

Եւ մէյ մըն ալ պտըտցուց ասեղը ժամանակացոյցին
վրայ... բայց այս անգամ ալ կայարանին կարճատես
ճամբորդներէն մին, ժամանակացոյցը աչքէ անցընե-
լու համար Շարլիի և ժամանակացոյցին մէջտեղը
մտած ըլլալով, մեր ուղեկորոյս պատուելին ուղղա-
կի ճամբորդին յետոյքին խօթեց իր ձեռքի ուղեկորոյս
գնդասեղը:

Ճամբորդը, պաղարիւն մարդ, եղած տեղէն թիզ մը
վեր ցտակեց, և մէյ մը պատուելիին, մէյ մըն ալ իր
յետոյքին վրայ աչք մը պտըտցնելէ ետքը, առջեւը
նայելով առաւ քալեց:

Երրորդ անգամուն Շարլիի գնդասեղը գնաց կեցաւ
Տէրտըվիլ անունին վրայ... :

Հակառակ անոր որ Շարլի այդ անունը կեանքին
մէջ չէր լսած, ըսաւ.

— Է՛հ, ի՛նչ ընենք... , բաղդերնիս աս է եղեր:
Եւ գնաց այդ անունին տոմսակ մը կարել տուաւ:
Շարլի կեանքին մէջը տոմսակի դրամ չէր տուած...
ամէն անգամ որ ճամբորդէր... դէպի Սինկ-Սինկ...
ճամբու ծախքը պետութիւնը կը վճարէր իր տեղը... :
Անգամ մը անանկ պատահած էր որ իր բարեկամնե-

Շարլի ճամբորդին յետոյքին կը խօթէ գնդասեղը

բէն մէկուն հետ ճամբորդած էր... բոլորովին ձրի...
վակոնին տակի անիւներուն մէջտեղը մտնելով... :

Ի՛նչ իւզաբոյր հրաշալի ճամբորդութիւն էր... :

Տօմսակը գնեցէն ետքը... ուղղակի շողեկառքին ա-
նիւներուն մօտեցաւ... և վակոնին տակը մտնելով
իրեն համար հանգստաւէտ տեղ մը ընտրեց... և եր-

կաթէ երկու ձողերու վրայ երկննալով՝ փառաւոր մը տեղաւորուեցաւ... :

—Ամենէն աղուոր տեղը սըտեղն է, մուտաց իւրո-

Շարլի Բափաւական գող բանս մտնելէն առաջ

վի... : Զգեստս մուրի գոյն է, մուրէն և իւղէն վախ-
նալիք բան չունիմ... :

—Ի՞նչ գործ ունիք հող, պոռաց մէկը վարէն :
Շարլի, ապշահար, զարմանալով որ տոմսակը առ-
նեքէն ետքն ալ կը համարձակին իր գործերուն խառ-
նուիլ, միշտ դողդալով, տոմսակը երկարելով պա-
տասխանեց .

—Պիտի ծակէ՞ք... :

—Տո՛ւր նայիմ... :

—Ա՛ն... , ըսաւ Շարլի և տոմսակը հսկիչին երկարեց :

—Ինչո՞ւ ատանկ վակոնին տակը մտեր էք, հար-
ցուց հսկիչ պաշտօնեան :

Շարլի խօսք չի գտնելով՝ միտքին փշածը ըսաւ .

—Սո՛ւս, Աստուածաշունչէն միտքս բան մը ին-
կաւ... Յովնան մարգարէ՛ն ձուկին փորին մէջ... :

—Բայց հոստեղը վտանգաւոր է... :

—Հիմա կ'ելլամ, հիմա կ'ելլամ... : Տանիքին վրայ
տեղ կա՞յ... :

Շարլի վակոնին վրայ չելաւ, բայց... ի պահանջել
հարկի կծիկը դնելը դիւրին ըլլալու համար անանկ
տեղ մը ընտրեց վակոններէն մէկուն մէջ որ դուռին
ճիշդ քովէ էր... :

Վակոնին մէջ ամէն մարդ իրեն կը նայէր. ան-
տարբեր երեւնալու համար իր թափած բոնապըսիկ
ճիգերը այնքան չափազանցուած էին որ, ամէնքին ու-
շադրութիւնը իր վրայ դարձաւ... : Շատ ցաւեցաւ
Սինկ, Սինկի բանտէն փախած ըլլալուն վրայ... : Իրաւ,
թէպէտ հոն աստեղին չափ հանգստաւէտ չէր... : Թէ-
պէտ հոն մետաքսէ բարձեր չիկային, բայց գոնէ
ապահովութիւն կար... :

Իր աչքին անանկ կ'երեւար որ աշխարհքի բոլոր
մարդիկը միանալով իր առջեւը ծուղակ կը լարէին
զինքը մէջը ձգելու համար... :

Պատուելիին դրամապանակը իր տրամադրութեան
տակ դրուած միջոցին, Շարլի, տուփ մը պիսքուի գնած

էր: Չայն բացաւ և սկսաւ առօք փնտռել փորը կշտացնել, մէկ կողմէ չոր պիսքուին կուտէր, միւս կողմէ ա՛խը կը քաշէր մաքսանհնդներու ածան գինով ծախսած վիսքիին և կ'անիծէր երկաթուղիի վարչու- թիւնը որ վակօններու մէջ արգելած էր ածան ըմ- պելիք ծախելը...:

Շարլիին քովը գիրուկ ու խոշոր մարդ մը նստած լրագիր կը կարգար:

Պատուելի-գողը եւ գաղսնի ոստիկանը դեմ պիտակ

Շարլի, օգտուելով այս առիթէն, լրագրին միւս էջն ալ ձրիարար սկսաւ ինքը կարդալ:

Մեր վախկոտ գողը բնաւ չէր ախորժեր մամուլի ազատութենէն... կը մաղթէր որ մամուլի սանձարձակ լեզուն փականքի տակ առնուի...: Օր մը, մանր լու- բերու բաժնին մէջ իր գործած մէկ անձարակ գողու- թիւնը կարդացած ըլլալով՝ այն օրէն ասդին լրագիր- ներուն դէմ պայքօթ հռչակած էր:

Ասոր հետ մէկտեղ, հիացումով կը դիտէր և կը

զարմանար կը կենար տեսնալով որ ինտո՞ր ատանկ թուղթի մը կտորին վրայ միլիոնաւոր գիրեր քովէ քով եկած, իրարու միացած ու տպուած էին: Անանկ կը կարծէր թէ անպատճառ տէրն մեր Յիսուս Քրիստոս նորէն աշխարհ գալով՝ աստ ատշափ իրարու չի նմանող գիրերը իրարու քով բերելու հրաշքը գործած էր:

Բերանը բաց կը մնար թէ արդեօք հրաշագործը ա- մէն օր երկնից արքայութենէն վա՞ր կ'իջնար այդ գիրերը իրարու քով բերելու համար:

Յետոյ, լաւ մը մտածելէ ետքը այն եզրակացու- թեան հասաւ որ լրագրի մը մէկ օրուան պտուռնա- կութիւնը միւս օրուան պարունակութենէն բնաւ տարբերութիւն չունէր և հետեւաբար այդ թուղթի կտորը դարերով միեւնոյն պարունակութեամբ կը տպուէր ու դրամով ժողովուրդին կը ծախուէր՝ պաք- զապէս ուտելիքի ծրար ըլլալու համար...:

Այս եզրակացութեան յանգելուն պէս ուրախու- թեամբ լայն շունչ մը առաւ... բայց ուրախութիւնը փորը մնաց...:

Քովը նստող մարդուն կարդացած լրագրին չորրորդ էջին վրայ իր պատկերը տեսած էր... իր պատկե՛րը... քանտի գծաւոր զգեստով...:

Շարլի մէկէն ի մէկ հպարտութիւն մը զգաց, փորը գուրս ցցեց, յոխորտալից, խրոխտ կերպարանք մը ա- ռաւ... լրագիրները իր պատկե՛րը դրած էին...:

Բայց երբ պատկերին տակի տողերը կարդաց, եղած տեղը սմբեցաւ մնաց և սկսաւ դողդալալ:

Թուրքերան թերթը, կ'երեւի թէ հաճելի ըլլալու համար իր ընթերցողներուն, Շարլի Շարլէնի մը գո- յութիւն ունենալը, գողութիւն ընելը և բանտէն փախչիլը պատկերալից ոճով մէկը հարիւր ըրած, հան- րութեան իմաց կուտար:

53991-66

Շարլի այս տողերը կարգալուսն պէս, ծովէն նոր գորս ելած ձուկի նման սկսաւ գողգողալ և յուզումէն կերած պատառը կոկորդին մէջ մնալով, պիսքուռիին փշուրները կարկուտի պէս քերնէն դուրս թռան:

— Չամչցած, աղտո՛տ, խո՛ղ, գոչեց Շարլիին քովի հաստափոր մարդը:

Բայց տեսնելով որ քովինը պատուելի մըն էր, բերանը փոխեց և անուշ ձայնով մը աւելցուց.

— Ներողութի՛ւն, պատուելի, օգը մէկէն ի մէկ աւրուեցաւ... կարծեմ թէ անձրեւ կուգայ կոր...:

— Մարդուս բերնէն ելածը չէ որ կ'ապականէ մարդը, հապա... տակէն ելածը... պատասխանեց Շարլի պատուելիորէն ձեռքն ու աչքը վեր բարձրացնելով:

Իր այս խօսքին վրայ Շարլի ի՛նքն ալ քահ քահ մը պիտի ձգէր, բայց ինքզինքը լաւ զսպեց... որովհետեւ... քովի հաստափոր մարդը պիսքուռի փշրանքները սրբելու համար երբ բաձկոնակը մէկ կողմ առնելով տախտախի գրգռանէն թաշկինակ մը քաշեց, անոր կուրծքին վրայ ոսկիէ աստղանշան մը տեսած էր:

Ուրեմն գող Շարլին, գողերը հալածող գաղանի ոստիկանի մը հետ կը ճամբորդէր և բաղդը զինքը ճիշդ անոր քովիկը նետեր էր...:

— Չէ՛, սա բանը չեղա՛ւ, մտածեց Շարլի... Աստեղէն ալ կծիկը դնելու է...:

Ճիշդ այս միջոցին շոգեկառքը կը կենար առաջին կայարանին առջև:

— Ո՛ւր կ'ուզէ թող ըլլայ, չի ճանչցած քաղաքիդ մէջ անօթի մնալը փայտէ մէջքով մարդոց հետ ճամբորդելէն աւելի աղէկ է, ըսելով Շարլի՛ վար իջաւ շոգեկառքէն:

Այն միջոցին երբ շոգեկառքին վերջին աստիճանէն վար կը ցատկէր, մէյ մըն ալ յանկարծ գիւղապետը

մինչեւ ակօսաները զինուած, ատրճանակը կուշտին, փամփուռաները մէջքին, Շարլիի գէ՛մը ելաւ:

— Ի՛նչ, Շարլի, ա՛լ սա անգամ ազատելիք չունիս... յանձնուէ՛, յանձնուէ՛ սա մարդուն, չէ նէ ոսկորներդ պիտի կոտորէ, ըսաւ իւրովի Շարլի:

Եւ որպէս զի գիւղապետը բանտի ձեռնակապերը դաստակներուն անցընէ... ձեռքերը իրար միացուցած անոր երկնցուց...:

Շարլի գիւղապետին կ'երկարէ ձեռքերը...

Շարլի վարժուած էր ձեռնակապի... թէ՛ գող էր, թէ՛ գողերուն ամենէն ձախաւերը...:

— Տարօրինա՛կ բան, ա՛յս ի՛նչ է, մոմաց Շարլի իւրովի...:

Շարլի, տեսած էր որ գիւղապետը փոխանակ ձեռ-

նակապետը հանելով ձեռքին անցընելու, առաջ անցած և իր ձեռքերը բռնելով սկսած էր համբուրել և ըսել .

— Ի՞նչպէս էք, պատուելի. կը յուսամ որ հանգիստ մը ճամբորդեցիք: Է՛հ, ի՞նչ ընենք, մեր գիւղը քաղաքէն քիչ մը հեռու է, լեռներուն մէջն է...: Բայց վնաս չունի, վերջապէս ողջ առողջ եկաք: Ձեր տրամադրութեան տակն եմ, ձեր ծառան եմ, Բանի մը պէտք ունի՞ք, պատուելի...:

Շարլի, եղած տեղը ապշած մնաց. Ձէր գիտեր թէ ո՞ր կողմէն սկսելու էր խօսքը...: Ձէր հասկնար թէ ի՞նչ ըսել կ'ուզէր այս մարդը որուն պաշտօնը չարագործները ձերբակալել և բանտարկել էր... Ինչո՞ւ արդեօք այդ բանտապահը իրեն պէս բանտարկեալի մը, թիարանէն նոր փախչող մէկու մը ձեռքերը կը համբուրէր:

Այսպէս մտածելով միտքէն ըսաւ .

— Շարլի, համբուրութիւն, բաղդդ բացուած ըլլալու է... քիչ մը առաջ բռնիօրէն քեզի հարստացուցին... հիմա քեզի կը պատուեն կոր... ո՞վ գիտէ, վաղը թերեւս Միացեալ Նահանգներուն Նախագահը ընենք քեզ...: Պատուելիի զգեստները ի՞նչ հրաշքներ կը գործեն եղեր:

— Մենք ալ ձեզի կը սպասէինք կոր, աւելցուց այս միջոցին գիւղապետը և անգամ մըն ալ սեղմելէ վերջ Շարլիի ձեռքը, յարգանքով խոնարհութիւն մը ըրաւ .
Երբ Շարլի ասանկ յանկարծակիի գար և անցած դարձածէն բան մը չի հասկնար, եղածին վրայ փոխանակ երկար բարակ միտք յոգնեցնելու, կծիկը դնելով կը փախէր:

Փախելու փորձ մը ըրաւ, բայց տեսաւ որ ամէն կողմէ զինքը շրջապատած էին. Գիւղին բնակիչները զինքը զիմաւորելու եկած էին:

Գիւղապետը ներկաները ցոյց տալով անոր, ըսաւ .
— Ձեր ծուխերը պատուիրակութիւն մը զրկեր են, սիրելի պատուելիս:

— Ի՞նչ, իմ ծուխերս մի՞, բացազանչեց Շարլի:

— Այո՛, թաղեցիները հինգ շաբաթէ ի վեր առանց հոգեւոր հովիւի մնացած ըլլալով՝ ձեր հեռագիրը անտեղնուն պէս՝ երբ իմացան ձեր այս առտու հոս հասնիլը, պատուիրակութիւն մը զրկեցին բարի գալուստ մաղթելու համար ձեզի: Աստուք ձեր թաղին աղնուականներն են:

Եւ գիւղապետը մէկիկ մէկիկ ներկայացնելով զանոնք հոգեւոր հովիւին, անոնց անունը տուաւ .

— Ժամկոչը՝ պարօն Գողիաթ, լուսարարը՝ պարօն Դաւիթ, տիգին և օրիորդ Եսթեր Պրատուն: Ձերդ հոգեւորութեան հոգեւոր բնակարանը պիտի ըլլայ տիգին և օրիորդ Պրատունի տունը:

Շարլիի ստքերը քերուիլ սկսան... փախչել կ'ուզէր խեղճը... նախազգացած էր որ թիւրիմացութիւն մըն էր պատահածը: Գիւղապետը, մինչև ակունները զինուած, հոգէտը հրեշտակի մը պէս գլխուն վերեւը կեցած էր... Ինտո՞ր պիտի փախչէր...:

Շարլի անանկ բնաւորութիւն մը ունէր որ զինուած մարդ տեսնելուն պէս լիպիկ կը կարէր կը մնար...: Ո՛չ շարժելու և ո՛չ ալ ոտքի վրայ կենալու կարողութիւն կը մնար վրան...:

— Բաներնիս բուրդ է, մտածեց Շարլի, Ինտո՞ր ասոր մէջէն պիտի ելլանք: Ծօ խե՛րը անիծածս, պատուելի ըլլալն ալ գող ըլլալէն վար չի մնար կոր եղեր...:

Եւ սկսաւ զինքը զիմաւորելու եկողները աչքէ անցընել:

Տէրը անանկ մը կարգադրած էր որ, ժողովուրդին այդ երկու հաւատարիմ պաշտօնեաները՝ ժամկոչ

և լուսարար, հասակով ու կազմուածքով իրարու բո-
լորովին հակառակ ծնին: Լուսարարը կարճձուկ,
փրփուր-մօրուք մարդ մըն էր, իսկ ժամկոչը՝ խորա-
մանկ հսկայ մը, և անանկ անճոռնի որը ընկօթ մը
անցուցած էր կռնակը որ, զինքը տեսնուլը ճարպու-
նպարալաճառ մը կը կարծէր: Գլուխը պղտիկ գլխարկ
մը դրած էր, անանկ մը որ իր խոշոր գլուխին գա-
գաթը միայն կը ծածկուէր և դէմքը մատնոց դրած
մատի մը պէս ծիծաղելի տեսարան մը կը պարզէր:

Իայց խնդիր է թէ մեր Շարլին երեսը անոնց կը
գարձնէր... Ինչո՞ւ նայէր այդ կախերես մարդոց քա-
նի որ անդին գեղեցիկ սեռին գեղեցկագոյն ներկայա-
ցուցիչը, օրիորդ Եսթեր Պրաուն, մեղրափթիթ ժպի-
տով մը ու կուսակիօն ամօթխածութեամբ մը քիթին
տակէն իրեն կը նայէր:

Շարլի ներքին ուրախութիւն մը զգաց, իր հո-
գեւորականութիւնը հոգեւոր բնակարանի մը պէտք
ուէր և այդ հոգեւոր բնակարանը հոգեւորապէս հո-
գեհմայ հոգեակի մը տունը պիտի ըլլար:

Եսթեր խարտիշաներ էր, իսկ Շարլի՝ թուխ:

Եսթեր իր հոգեւոր պետին մէջ հոգեւոր մխիթարու-
թիւն մը նշմարեց:

Շարլի Եսթերի նայելով, իր ձեռքերը իրարու մէջ
դրաւ և կարծես թէ Եսթերի ձեռքը սեղմած ըլլար,
սկսաւ մէկ ձեռքովը իր միւս ձեռքը սեղմել: Յետոյ,
նորէն հիացած Եսթերի վրայ, աչքը միշտ անոր,
կարծես թէ Եսթերի մազերը փայտայած ըլլար, քովը
գտնուող լուսարարին՝ Գալիթի մօրուքը շոյեց
և միշտ աչքը Եսթերի, առանց ըսուածէն բան մը
հասկնալու, ժամկոչ Գողիաթի բարի գալստեան ճառը
մտիկ ըրաւ:

Եսթեր, ձեռքերը իրար միացուցած, Շարլիի մօտե-
նալով ջերմեռանդօրէն հարցուց:

— Պատուելի՛, կ'ուզէ՞ք մեզ ժողովարան առաջնորդել:
— Այո՛, օրիորդ, ամենայն սիրով, պատասխանել
պարտաւորուեցաւ Շարլի:

Ի՞նչ ընէր խեղճ գուլը... բազը անանկ բերած էր
որ Եսթերը գէմը ելլայ և ժողովարանէն ներս բնաւ
ոտք չդնող Շարլին Տիրոջը տունը առաջնորդէ:

Շարլի Եսթերի նայելով իր ձեռքերը կը սեղմէ

Ժամկոչը անոր մօտեցաւ և ձեռքերը իրար միացու-
ցած, սրբութիւն սրբոց դէմք մը շինած, աչքերը դէ-
պի երկինք, ճամբայ ելլալու պատրաստուեցաւ:

Շարլի ինքնիրենը ըսաւ:

— Սա ձեռքերնիս մենք ալ իրար միացնենք նա-
յինք վերջը ո՛ւր պիտի երթայ:

Եւ միւսներուն օրինակին հետեւելով ձեռքերը իրար
միացուց:

կումբը կայարանին առջեւէն անցաւ :

—Ներողութիւն, պատուելի, կօշիկիս կապիճները քակուեցան, սըռոնք կապեմ, ըսելով ժամկոչը՝ կոնակը Շարլիին դարձուց և կօշիկին կապիճները կապելու համար ծռեցաւ :

—Հանգիստդ նայէ, օտարական չեմ... , ըսաւ Շարլի առ ի քաղաքավարութիւն :

Բայց պարտաւորուեցաւ եղած տեղը մնալ՝ սպասելով որ ժամկոչը կօշիկին կապերը կապէ :

Պասուելի ու ժամկոչ Բովե Բով

Այս միջոցին Եսթեր խումբին հետ կը հեռանար : Շարլի, սիրտը այրած, անոր հեռանալը կը դիտէր և միտքէն կ'ըսէր .

—Ժամկոչ աղբար, եթէ սա սե լաթը կոնակս չըլլար, ես քեզի կը սորլեցնէի հիմա կապիճ կապելը... :

Եւ օտքը վեր վերցնելով՝ խոշոր կօշիկին տակը ժամկոչին յետոյքին երկնցուց :

Շարլի երբ այս շարժումը կ'ընէր, նշմարեց որ ժամկոչ աղբոր գաւակին վերի մասը տարօրինակ կերպով ուռեցած էր :

—Վա՛յ խերը անիծածս, ծօ մեր ժամկոչ աղբարը ուշվօլվէ՛ր ալ կը գործածէ կոր, ըսաւ Շարլի իւրովի : Է՛հ, է՛հ, շիտակը շա՛տ աստուածավախ մարդոց մէջ ինկանք... : Չէ՛, շիշի ձեւ ունի, ուշվօլվէր ԸԼԼալու չէ :

Շարլի շա՛տ բան չէր գիտեր, շա՛տ բան չէր ճանչնար, բայց վիսքիին շիշին ձեւը աղէկէն աղէկը կը ճանչնար :

Իրաւ ալ ժամկոչ աղբոր ետեւի գրպանի ուռեցքը վիսքիի շիշ մըն էր :

Շարլի, թէպէտ քսակահատի արուեստին մէջ այնքան ճարպիկ չէր, բայց երբ խնդիրը վիսքի թռցնելուն շուրջ գտնար, իր մուսաներուն օժանդակութեան դիմելով բանաստեղծական նրբութիւն կը խօթէր արուեստին մէջ և կը յաջողէր առանց տեսնուելու ու դածը թռցնել :

Սնանկ ալ ըրաւ և ձեռքը կամացուկ մը երկնցնելով, անանկ վարպետութեամբ մը Գողիաթի կոնակի գրպանէն վիսքիին շիշը թռցուց որ, երբ ժամկոչ աղբարը գործը լինցնելէն ետքը գլուխը վեր վերցուց, բնաւ չի կասկածեցաւ որ ծոցին կնիկը (վիսքիին շիշը) էրիկ փոխած էր :

—Օրհնա՛ճ, գործդ լինցա՞ւ, հարցուց Շարլի անհամբերութիւն ցոյց տալով :

—Շնորհիւն տիրոջ, պատասխանեց ժամկոչը :

—Ես ալ ի՛մ գործս լինցուցի, փափսած Շարլի անլսելի ձայնով մը և վիսքիին շիշը իր զգեստին տուրակածեւ գրպաններէն մէկուն մէջ նետելով աներեւութացուց :

—Տիրոջը կամքով ծուխերնուս հասնինք, աւելցուց ժամկոչը և նորէն ձեռքերը իրար միացուց ու աչքերը դէպի երկինք ուղղեց ջերմեռանդութեամբ:

—Տիրոջը կամօք վիսքիին հասանք, կը մտածէր Շարլի...:

Եւ ապա բարձրաձայն, հարցուց.

—Ո՞ւր կ'երթանք կօր, օրհնած:

—Այսօր, տիրոջը օրն է:

—Այսօր, վիսքիին մեր փորն է, կ'ըսէր Շարլի ինքնիրեն:

Եւ ապա, բարձրաձայն, աւելցուց.

—Ո՛հ, այո՛, մոռցայ, այսօր կիրակի է:

—Տէրոջը օ՛րը, կրկնեց ժամկոչը միշտ ձեռքերը իրար միացուցած և աչքերը դէպի երկինք բարձրացուցած:

—Հէ՛յ, ինձի՛ նայեցէք, պոռաց մէկը իրենց ետեւէն: Շարլի եղած տեղէն յանկարծ թիզ մը վեր ցատկեց: Մեր գողը աստնկ յանկարծական բացադանչութիւններէն, պոռչտուքներէն բնու չէր ախորժեք...: Վերջապէս պատուելի մըն էր ինքը և չէր կրնար հանդուրժել որ իր քովը աստնկ կոպտօրէն պոռչտան... եթէ ո՛չ... գող ըլլալուն համար չէ՛ր որ սիրաբ գող կ'ելլար աստնկ պոռչտուքներէ...:

Բայց եկողը հեռագրական ցրուիչն էր, որ առանց գէշ նպատակ մը ունենալու, ձեռքը հեռագիր մը բռնած իրենց կը մօտենար և հեռագիրը ժամկոչին կ'երկնցնէր:

Չի մոռնանք ըսելու որ ժամկոչը ժամկոչ էր և ժամկոչը ժամկոչ ըլլալով հանդերձ՝ իր ամէն մեղքին վրայ՝ եկեղեցական կալուածոց հոգաբարձու ալ էր:

—Սա տիրոջը թուղթին մէջ ի՞նչ կայ արդեօք, հարցուց ժամկոչը հեռագիրը իր ուղեկիցին ցոյց աւելով:

—Ծածուկ բաները գիտնալը տիրոջը արուած է, պատասխանեց Շարլի:

—Հեռագիր մըն է...:

—Տիրոջմէն եկած, ամբողջացուց Շարլի՝ տեսնելով որ աստուածավախներու շուկային մէջ «Տէր» բառը ամենէն բանուկ ապրանքն էր:

—Ուրեմն պէտք է տիրոջը կամքով գիտնամ թէ ինչ գրուած է մէջը, բայց... տէրը չի կամիր, որովհետեւ ակնոցս տուներ մոռցայ:

Շարլի հեռագրին պարունակութիւնը հասկնալ ուղելով, հետեւեալ առաջարկը ըրաւ.

—Տէրը կամեցաւ որ զայն ես կարգամ... առանց ակնոցի... բարձր կը կարգամ, դո՛ւն ալ կը լսես...:

Այս ըսելով ժամկոչ-հոգաբարձուին ընդդիմութեան առանց ժամանակ ձգելու, պատուեց հեռագիրը... բայց... միտքէն կարգաց... հակառակ անոր որ իր ուղեկիցը միշտ ձեռքերը իրար միացուցած և աչքերը երկինք բարձրացուցած, տիրոջը խօսքը լսելու կը պատրաստուէր...:

Հեռագիրը հետեւեալն էր.

—«Բառասունը ութը ժամ Նիւ-Եօրք մնացի, Հազիւ երեքշաբթի պիտի կրնամ հասնիլ:

Տիրոջը ծառան
Լէմուէլ Քիթ»

Շարլիին սիրտին իջաւ: Հիմա ամէն բան հասկցած էր: Այդ օրը հոգեւոր հովիւ մը պիտի վար այդ գիւղը, ասոր համար էր որ թաղեցիները պատուիրակութիւն մը զրկած էին իրենց հոգեւոր պետին բարի գալուստ մաղթելու համար: Տիրոջը ծառան Լէմուէլ Քիթն էր և հեռագրով ներողութիւն կը խնդրէր որ քառասունը ութը ժամ Նիւ-Եօրքի մէջ մնալու պարտաւորուած ըլլալով՝ միայն երեքշաբթի օրը պիտի կրնար իր հոգեւոր պաշտօնին գլուխը անցնիլ... և ան ալ... տիրոջը կամօքը:

Բայց հեռագրաթիւերուն ձիւրը յոգնած ըլլալով,

հեռագիրը տասներկու ժամ ուշացած էր և Շար-
լիի ոտքերը հեռագրաթերթերուն ձիւրէն աւելի ա-
րագընթաց ըլլալով... մեր պատուելի-գողը հեռագրէն
առաջ հասած և տիրոջը ծառային հողեւոր պաշտօնը
ձեռք անցուցած էր... ակամայօրէն...

Գիւղին բնակիչները Նիւ-Եօրքէն գալիք հողեւոր
պետը չէին ճանչնար... կարծելով որ Շարլին էր ի-
րենց զրկուած հովիւը, դայն ընդունած էին... առանց
գիտնալու որ անդին ուրիշ մըն ալ կար որ տիրոջը
կամքովը օր մը պիտի ելար իր պաշտօնին գլուխը
պիտի անցնէր և տիրոջը օգնութեամբը իր ծուխերուն
հոգիները պիտի փրկէր:

— Պատուելի՛, չըսի՛ք թէ ինչ գրուած է մէջը:

— Չըսի՛... կամ միայն Շարլի՛ կարծելով որ միտ-
քէն անցածները բերանացի հալորդած էր արդէն իր
սուղեկիցին, և սկսաւ ապուշ ապուշ անոր նայիլ:

— Ինծի համար միասակար բա՞ն մը կայ արդեօք:
Կեղծ պատուելին համոզուելով որ կարգացածէն բան
մը չէր ըսած, և վախնալով որ պարունակութեան կը
տեղեկանայ ժամկոչը և ատանկով իր գոյնը մէջտեղը
կ'ելլայ, սկսաւ սուտ մը փնտռել, և ժամանակ շահե-
լու համար ըսաւ:

— Տէրոջը լեզուովը գրուած է, անոր համար բա՞ն
մըն ալ չեմ հասկնար կոր:

Եւ յանկարծ միտքը բան մը իյնալով, դէմքը
թթուեցուց, յօնքերը պաստեց, երեսը կախեց, լուրջ
կերպարանք մը առաւ և հեռագիրը կարդալ ձեւացուց:

— Բիւր համբոյր այտերուդ... Հանրիէթ...:

Ժամկոչը, ապշահար, զարմացած, թիւերը վար
կախեց և Շարլիի երեսն ի վեր նայելով, ըսաւ:

— Ի՞նչ, ի՞նչ, այտերո՞ւդ... Հանրիէթ...:

— Ի՞նչ է աս, կը վայլէ՞... Ի՞նչ են աս տողերը:

«Սիրելի Գողիաթ, բիւր համբոյր այտերուդ, Հան-
րիէթ»:

Ժամկոչը այս խօսքերը լսելով՝ խեղդուելուն մագ
մնաց և հեռագիրը իր ուղեկիցին ձեռքէն առնել՝ պա-
տառ պատառ ընելով, բացադանչեց:

— Ա՛խ, պատուելի, ի՛նչ ընես, ամէն մարդ երիտա-
սարդ եղած է... ամէն մարդ երիտասարդութեան օրե-
րուն շատ բան ըրած է...: Տիրոջը կամքովը այդ օրե-
րը անցա՞ն, այդ թուաւո՞ր օրերը, այդ մեղաւո՞ր
օրերը, այդ միտին պաշտամունքի օրերը... և տիրոջը
կամքովը եկան փրկութեան օրերը...: Տիրոջը առջեւ
մեղաւոր մըն եմ...:

Խեղճ ժամկոչը կեղծ պատուելին գլտորած սուտը
առօք փառօք կ'ըլլած էր: Եւ ժամկոչը, իբրև քաւու-
թիւն մեղաց, նորէն ձեռքերը իրար միացուց և աչ-
քերը դէպի երկինք բարձրացնելով ճամբան շարունա-
կեց... ուղեկից ունենալով տէրոջը ընտրեալը՝ գող
Շարլին...:

Շարլի լայն շունչ մը առաւ: Հիմա այլեւս գո՞ն էր
թէ գո՞նէ մինչև իսկական պատուելին մէջտեղ ելլալը
կրնար ուզած խաղը խաղալ... իբրև հողեւոր պետ:

Շարլի բացօդեայ ճամբորդութեան հողի կուտար,
մանաւանդ շատ կը սիրէր առանձին դաշտերուն մէջ
պտըտիլը... կախերես փիլիսոփայ մը չէր... ո՛չ ալ եր-
կայն ու կեղտոտ մազերով բանաստեղծ մը, բայց երբ
բնութեան ծոցին մէջ առանձին մնար, կը սկսէր վե-
րանալ, ներշնչուիլ և ձեռքով ու ոտքով պարել...:

Առանձնութեան մարդն էր ան, բայց իր փափուկ
արհեստին բերումովը պարտաւորուած էր ընկերու-
թեան մէջ մտնել... հակառակ անոր որ մարդոցմէ
միշտ հեռու կը փախէր և փորը կշտացնելու պէտքը
զգացած ատենը միայն շիման մէջ կը մտնէր անոնց
հետ..., և ցաւալին հոն է որ այդ շիտմէն էր որ ա-

աջ կուգար զինքը Սինկ-Սինկի բանտը նետող
էլեկտրական զօրութիւնը :

Ձեռքերը իրար միացուցած , աչքերը դէպի երկինք
ըարձրացուցած , սրբութիւն սրբոց , քովն ունենալով
միշտ ժամկոչ աղբարը , Շարլի , դաշտերուն մէջէն կը
յառաջանար... երբ... յանկարծ... սահելով , յետոյքին
վրայ գետին նստեցաւ... :

Պաննի (մօզ) գաղտնի ոստիկան կեղեւ մը , ան-
շուշտ գուշակած ըլլալով որ իր վրայ կոխող պատ-
ուելին տիրոջը մարդը ըլլալէ առաջ Սինկ-Սինկի
ապրանքն էր... , մէկ հարուածով զայն գետին տապա-
լած էր... :

Շարլի , նստած տեղը եղածին պէս մնաց և իրրե-
տիրոջը առաքեալը , սպասեց որ ժամկոչը օգնութեան
հասնի իրեն... և ձեռքը երկնցուց առանց տեղէն շար-
ժելու... մինչդեռ ինքը այնքան ձկուն ու այնքան
թեթեւաշարժ էր որ... կրնար անմիջապէս ոտքի ելնել
առանց ուրիշ օգնութեան սպասելու :

Այդ դերքին մէջ քիչ մը սպասելէ յետոյ , երբ զար-
մացած գլուխը ետին դարձուց հասկնալու համար
ժամկոչ աղբոր անպարտաճանաչութեան պատճառը ,
ուրախութեամբ և հրճուանքով նշմարեց որ ան ալ
իրեն պէս յետոյքին վրայ գետին նստած էր... :

Ժամկոչը կողերն ու յետոյքը շփելով ոտքի ելաւ :

Շարլի քահքահը պիտի ձգէր այս տեսարանին առ-
ջեւ... եթէ գրպանին մէջ գտնուող վիւքիի շիշը ցրելի
ցրելի ըլլալով զինքը ախրութեան մէջ թաթխած
չըլլար :

Շիշը կտորած ըլլալով վիւքիին գետինը թափած
էր... մինչդեռ ժամկոչը... որ գրպանէն շիշին յարեաւ
ըլլալը չէր նշմարած... ձեռքը ետեւը տանելով զար-
մացաւ մնաց թէ ո՞ր հրաշքով շիշին կտորուանքները
տակին մտած չէին... :

իրենց առջեւէն գացող խուճըը կանգ առած էր
խրճիթի պէս տախտակաշէն տնակի մը առջեւ :

— Ահաւասիկ տիրոջը տունը , բաւ ժամկոչը այդ
խեղճ ու կրակ խրճիթը ցոյց տալով... :

Շարլի որ Սինկ-Սինկի բանտին ընդարձակ շէնքին
մէջ քիչ մը քիչ չէր բնակած , տեսնելով այդ ցաւագար
տնակը , խնդուքը զսպելու համար ձեռքը շրթունքնե-
րուն տարաւ... , բայց տիրոջը ընտրեալներուն սիւքը
չկտորելու համար յարմար տեսաւ գովել , փառաբանել
տիրոջը տախտակաշէն տունը :

— Տէրը փառաւորէ տիրոջը տունը : Ի՞նչ աղուոր
չէնք է... :

Բայց իրականութեան մէջ Շարլի ո՛չ ժողո-
վարանի շէնքին գեղեցկութեան և ո՛չ ալ տգեղու-
թեան վրայ էր որ կը մտածէր այդ միջոցին... Ի՞նչ
տեղը կար ատանկ ճարտարագետական խնդիրներու
խառնուիլ... երբ... խնդիրներուն ամենէն գեղեցկա-
գիտականը... Եսթեր Պրաունը ասդին կը կենար... :
Իրաւ ալ , Եսթեր , ժողովարանին դրան առջև կե-
ցած , ժպտելով , տիրոջը ընտրեալին կը նայէր... :

Երբ Եսթեր իրեն մօտեցաւ , Շարլի անանկ կարծեց
որ տիրոջը հրեշտակները զինքը կը զիմաւորէին...
արքայութեան բանալին ձեռքերնին... զինքը տիրոջը
դրախտը առաջնորդելու համար... :

Շարլի , հոգեւորապէս վերացած , պապանձեցաւ
մնաց... բայց մտածելով որ պապանձիլ մնալով գործ
չի լիննար , միտքին փչածը բերնէն դուրս թափեց .

— Միտքերնիդ ի՞նչ է , օրհնած , ո՞ւր պիտի երթանք
այս առտու :

— Քարոզէն վերջ տուն... :

— Փառք տիրոջը... , քարոզէն վերջ... տո՛ւն... , ը-
սաւ Շարլի ժպտելով : Լա՛ւ ուրեմն , օրհնած , դուք
գացէք , ես ժողովարանէն ելնելունդ կուգամ ձեզ
կ'առնեմ... ես սանկ քիչ մը օդ պիտի առնեմ... :

ՏԵՐՈՉԸ ԾԱՌԱՆ ՔԱՐՈՉ ԿԸ ԽՕՍԻ

— Պատուելի՛ հայր, տիրոջը օրը սուրբ ըրէք մեզի... ըսաւ լուսարարը իր անձոռնի բերանը անձառնագոյնօրէն բանալով։

Երբ Շարլի գաճաճ լուսարարին այս խօսքը լսեց, անանկ կարծեց թէ տուչին ծորակը գլխուն վրայ բացուած էր։

Շարլին ո՛ւր, տիրոջը օրը սուրբ ընո՛ղը ուր...։

Շարլի կեանքին մէջ ոտքը ժողովարանէն ներս չէր դրած...։ Իրեն անանկ կուգար որ տիրոջը օրը սուրբ ընելու համար նախ և առաջ ընաւ Սինկ-Սինկ ճամբորդած ըլլալու չէ և ապա անօթութեան ինչ ըլլալը գիտնալու չէ...։

— Ա՛խ, ա՛խ, սա ի՛նչ փորձանք էր գլխնուս փաթթեցինք։ Ծօգոնէ պղտիկութեանս ժողովարանին երեսը տեսած ըլլամ։

Այսպէս մտածելով, Շարլի ժողովարանէն ներս մտած միջոցին չի մոռցաւ խնդրելու տիրոջմէն որ յանկարծ ժողովարանին տանիքը, բացի Եսթերէ, միւս բոլորին ալ գլխուն վրայ փլցնէ... և ժամ առաջ երկնից արքայութիւնը տեսնելու արժանի ընէ զանոնք... և հետեւեալ հոգեւոր երգը երգեց։

— Գիրկիդ մէ՛ջ մեռնիմ, ո՛վ տէր իմ Յիսուս... արքայութեան մէ՛ջ աթոռ մը ունինք...։ Ճամբան փչո՛ւտ է, պէտք է լա՛ւ մաքրենք...։

Եւ որովհետեւ ժողովարանին աւանդատան մէջ մարդ չիկար, Շարլի, առանձնասէր, ուղղակի աւանդատուն մտաւ և երբ քիչ մը ետքը դուրս ելլալ ուզեց, նայեցաւ որ դուռը վրայէն գոցած էին։

Շարլի կղպանքը բանալ ուզեց. անկարելի եղաւ։

Մեր պատուելի-գողը տիրոջը հոգեւոր տունին մէջ հոգեւորապէս բանտարկուած էր...։

— Ծօ՛, մտածեց Շարլի, ինձի կուգայ որ ինչ ապրանք ըլլալնիս հասկցան...։ Է՛հ, Շարլի, պատրաստուէ՛, պատրաստուէ՛ այս հոգեւոր ճամբորդութեան... դէպի Սինկ-Սինկ...։

Այս ըսելով, Շարլի մէ՛յ մըն ալ յարձակեցաւ կղպանքին վրայ։

Դուռը ետ մղեց այս յարձակողականը...։ Շարլի բանտարկուած էր...։

— Բաներնիս բուսա՛ւ...։ բաներնիս բուսա՛ւ...։ մոլտաց Շարլի...։ ա՛լ սա սնգամ ազատելիք չունինք...։ Ասոր վերջը Սինկ-Սինկ կը հօտի կոր...։

Շարլի մպսխլով իր մուսայիկ գալուն կը սպասէ։

Հազիւ թէ այս բառերը արտասանած, մէյ մըն ալ յանկարծ...։ գիմացի կողմէն դուռ մը բացուեցաւ և պարօն Գուլիթ ներս մտնելով աւանդատունէն իր երկար ու մանուածապատ մօրուքովը խոնարհութիւն մը ըրաւ ու ըսաւ։

— Պատուելի հայր, տիրոջը կամքով ներս կը հրամմէ՞ք...։

Պատուելի հայրը տիրոջը կամքով ներս հրամմեց... և երբ քրտինքը ճակտէն սրբելով ամպիոնին մօտեցաւ, ինքզինքը տիրոջը հօտին դէմը գտաւ։

Տէրը իր ծառային աթոռ մը զրկած էր վերէն, Շարլի այդ աթոռին վրայ նստաւ և իր ծուխերուն նայելով ժպտեցաւ... սպասելով որ քարոզչական մուսաները իսաներուն հետ գլխուն հուաքուին... :

— Այս մարդիկը կ'երեւայ որ ինծի կը սպասեն կոր, մտածեց Շարլի... : Ծօ հիմա ո՞ր կողմէն սկսելու է... : Իրա՛ւ որ կ'երակի օրերը ժողովարան չերթալով դէշ քան մը ըրեր եմ... եթէ մէկ անգամ դացած ըլլայի,

Շարլի կը ձայնակցի Ագուաի երգին

հիմա տեսածներէս ու լսածներէս բաներ մը կը յարմարցնէի լինցաւ դնաց... : կայնէ՛, Շարլի՛, կայնէ՛, միտքս բան մը ինկաւ... անգամ մը աղայութեանս երբ ժողովարանի մը քովէն կ'անցնէի, ներսը Նոյ Նահապետին ազուաին երգը կ'երգէին կոր... :

Ապա, բարձրաձայն, աւելցուց .

— Ուրեմն երգենք Նոյ Նահապետին ազուաին երգը... : Ներկաները բարձրաձայն սկսան երգել...

— «Նոյ Նահապետը ազուա մը ունէր,
«Չար, գէշ ազուա մը, փետուրներ ունէր .
«Փետուրը սև էր ախրոջմէն նուէր,
«Ազուան էր բարի, ազնիւ անձնուէր :
«Բայց երբոր թուա Նոյին տապանէն,
«Ա՛լ ետ չի դարձաւ, ամօ՛թ ազուաին,
«Ազուաներդ, աէր, քեզ փոռարանեն,
«Գնաց ու չեկա՛ւ, գնաց ետաւին... :

Երբ այս սաղմոսերգութիւնը լրացաւ, Շարլի, երգարանը ձեռքը, ըսաւ .

— Երգենք ուրեմն Յովնան Մարգարէին երգը : Ներկաները բարձրաձայն սկսան երգել .

— «Յովնան մարգարէ ձուկը կը սիրէր,
«Ան միշտ ձուկ կ'ուտէր ու չէր կշտանար,
«Մարգարէն Յովնան ձուկը կը սիրէր,
«Միշտ ձուկ կ'ուտէր ան ու չէր կշտանար... :
«Եւ որովհետև ձուկը շատ սուղ էր,
«Յովնան մարգարէն ձուկ շատ քիչ կ'ուտէր .
«Օր մը ըսաւ . Տէ՛ր, այսօր խօթէ զիս,
«Չուկին փորին մէջ, խղձա՛ վիճակիս :
«Ու աէրը խօթեց զայն ձուկին փորը... :
«Ու գլորեցուց անդունդին խորը... :
«Յովնան մարգարէն ձուկ շատ կը սիրէր... :
«Մարգարէն Յովնան շատ ձուկ կը սիրէր... :
«Չուկ շատ կը սիրէր Յովնան մարգարէն :
«Ու համ չէր առներ միս ու շաքարէն :
Շարլի տեսնելով որ այսպէսով ժամանակ կը շահի,

ըսաւ .

— Երգենք ուրեմն Սողոմոն Իմաստունի երգը : Ներկաները միաբերան երգեցին .

— «Կորսուէ՛ կնի՛կ, կորսուէ՛ դէմէս,
«Հոգիս կը ձգմես, սիրտս կը քամես,
«Կորսուէ՛ դէմէս, կորսուէ՛ կնի՛կ,

«Կորսուէ՛ կնիկ , չունի՛մ ըսելիք...»

«Յիսուսի՛ հնք այսօ՛ր ,

«Յիսուսի՛ հնք այսօր...»

«Յիսուսի՛ հնք , Յիսուսի՛ հնք ,

«Յիսուսի՛ հնք այսօ՛ր...»

Եթէ Շարլիի մնար , թերեւս օրը սաղմոսերգութիւնով իրիկուն պիտի ըլլար... Շարլիին ալ ուզածը ա՛ն էր արդէն...»

Երգարանը ձեռքը առաւ , տակաւին նրեք հարիւր սաղմոս կար երգուելիք... Ո՛չ միայն կրնային իրիկունը բերել... այլ նաեւ կրնային լուսցնել ալ եթէ այդ սաղմոսներուն ամէնքն ալ իրարու կանէ կարգային...»

—է՛հ , է՛հ , ուզածս ալ աս է , մտածեց Շարլի... Գանի Շարլին ձեզի պատուելի է ու քանի աս սաղմոսագիրքը իր ձեռքը անցած է , մինչև որ ձայներնիդ մարի ու քիթերնուդ ծայրէն քրտինքը չըփը՛ս չըփը՛ս կաթի , ձեռքէս սղատելիք՝ չունիք...»

Շարլի միտքը զրաւ այս միջոցաւ ժամանակ շահիլ և առիթը ներկայացած պարագային կծիկը դնել...»

Եւ եղաւ որ տիրոջը ծառաներուն հոգին բերանը գայ... երգելով... , և տիրոջը ընտրեալը պարտաւորութի մարմնակրթական տանելի պարտականութիւններ առ իր ծուխերուն...»

—Մօ Շարլի , հի՛մա ի՞նչ պիտի հնարես , նայի՛մ... մինչև հոս ալէ՛կ գացինք... է՛ սակէ կտքը... հապը կլկեցինք...»

Երբ Շարլի այսպէս կը մտածէր , զարմանքով տեսաւ որ լուսարար ու ժամկոչ , որոնք մինչև այն ատեն խելօքիկ մը նստած էին իրենց նստարաններուն վրայ՝ տիրոջը հօտին ամենէն հլու գառնուկներուն պէս , թեւերնուն տակ մէյ մէկ փայտէ գանձանակ առած , ոտքի կ'ելլային...»

Շարլի հասկնալով որ խելքէ միտքէ չանցած բան մը պիտի պատահեր , սպասեց :

Երբ տեսաւ որ Դաւիթ և Գողիթ իրենց ձեռքի գանձանակները պտըացնելով դրամ կը հաւաքէին , ուրախութենէն մազ մնաց խելքին պիտի դար...»

Շարլի ուրախ էր... ուրախ էր անոր համար որ իր նախկին արհեստին գլուխը անցած էր այժմ... Գործին ծայրը դրամ կար... առանց ձեռքը ուրիշին գրգռելու մտնելու և առանց փայտաւորներու վտանգին ենթարկուելու... դրամ...»

Ժողովարանին մէջ պնակ կը պտըացնէին :

Շարլի կեանք ստացաւ... Եթեք Պրատնի նայելով աչք ըրաւ... , ուրախութենէն , սուշելով փողոցային երգ մը երգեց... և գանձանակներուն արդիւնքին սպասեց :

Արդիւնքը գէշ չէր... ամէն մարդ բաներ մը կուտար... բայց զրպանը պարագող չիկա՛ր... Աստուած չընէ... հապա... տեսնելով որ պատուելին ուղղակի մէյ մը իրենց աչքերուն մէջ և մէյ մըն ալ իրենց գրգռանին կը նայի... կ'ամչնային ու քանի մը փարա կը ձգէին գանձանակին մէջ...»

Գանձանակները ս'ըր որ պտըտէին... Շարլիի աչքը՛ հո՛ն էր...»

—Չէ՛յ , փը՛սթ... , ինձի՛ նայէ , հո՛ս եկուր... , սա ըլտեղի մարդուն մէյ մըն ալ գնա՛ նայի՛մ... բան մը չտուաւ ան...»

Այսպէս կը հրամայէր պատուելին մէյ մը ժամկոչը և մէյ մըն ալ լուսարարը իր քովը կանչելով :

Եւ ապա , կարգի հրաւիրելով իր ծուխերը , առ ի քաջալերութիւն , կ'ըսէր .

—Տիկիններ և պարոններ , ձեռքերնիդ գրգռանիդ խօթեցէք նայի՛մ... , ի՞նչ է ան... ի՞նչ կը վախնաք Կոր... զրպաննիդ ապակիի կտորուա՞նք կտյ... ֆողոց

չէք նետեր կոր... ինձի համար է... :

Ամէն կողմէ անձրեւի պէս զրամ կը տեղար... ակա-
մայօրէն... և եսթեր Պրատուն, ներշնչուած, կէս սո-
ւար առաւ իր կողմէ :

Շարլի զայս տեսնելով, չափազանց զգածուեցաւ,
լուսարարը քովը կանչեց, կէս սուլարը առաւ պնակիւ
մէջէն և զայն եսթերի վերադարձնելով ըսաւ .

Գանձանակները պատուելիինն են րէ ժամկոչինը

—Ո՛հ, օրիորդ, դուք բացատրե՛ն էք... խօսքս
ձեզի չէր... ես անոնց համար կ'ըսէի կոր... :

Գանձանակները ժողովարանին ծակն ու ծուկը
պտըտելէ յետոյ, ես կը վերադառնային Դաւիթի և
Գողթաթի թեւերուն տակ :

Շարլի խօսքը անոնց ուղղելով ըսաւ .

—Սըւոնք ինձի առէք նայիմ... փա՛ռք Ասատուոյ...
աս գործն ալ բարով խերով լինցաւ... :

Եւ գանձանակները առնելով սանկ մէյ մը ձեռքովը
զատ զատ կշռեց . մէկը թեթեւ էր, միւսը՝ ծանր :
Եւ աչքը թեթեւ գանձանակը եկած կողմին ուղղելով,
գառնօրէն, զայրօյթով, գոչեց .

—Դուք դժո՛խք պիտի երթաք, դժոխքի՛ սատա-
նաներ :

Իսկ ծանր գանձանակին եկած կողմը նայելով,
աւելցուց .

—Իսկ դուք՝ արքայութի՛ւն, արքայութեա՛ն հրեշ-
տակներ... :

Այս ըսելէ յետոյ, կամացուկ մը գանձանակները
թեւին տակ առնելով, ժողովարանէն կծիկը գնելու
պատրաստուեցաւ :

Բայց նշմարելով որ ժամկոչը արտաճմլիկ ու միան-
գամայն կասկածելի նայուածքով մը իրեն կը նայէր...
Շարլի գանձանակները անոր երկարելով ըսաւ .

—Բարեկամս, ի՞նչ կը բարկանաս կոր... բնաւ կա-
տակ վերցնող մարդ չես եղեր... կատակ ըրի, մարդ
Ասատուոյ... իրա՛ւ զիտցար... :

—Պատուելի՛, կատակ ընելուն ատե՛նը գտաք,
մոլորաց ժամկոչը սիրաբ գող ելած :

Այս միջոցին, լուսարարը Սուրբ-Գիրքը անոր եր-
կարելով ըսաւ .

—Բարոզին ատենը եկաւ, պատուելի... :

—Բարո՛ղը ի՞նչ է, մարդ Ասատուոյ :

—Ատենը եկաւ : Ասանց քառօղի չըլլար :

—Ատենը եկա՛ւ : Ի՛նչ, թող երթայ գայ, ի՞նչ ընեմ... :

—Բայց քարոզ չի՞ պիտի խօսիք... :

—Ի՛նչ անկը կայ... գանձանակները չի լեցա՞ն... :

—Ճիշտ է, պատուելի՛, բայց, ձեւակերպութեան
համար սանկ բաներ մը ըսէք... երթայ լիննայ... :

—Ես երբ երգել աուի... քարոզն ալ դո՛ւն ըսէ,
լուսարար... պարսպ տեղի գրամ առնել չըլլար... :

սաւ Շարլի հոգեւոր պետի մը վայել հեղինակաւոր շեշտով մը.

Եւ այն միջոցին երբ դրոպանէն փողոցէն հաւաքուած սիկառի պոչ մը հաննելով բերանը կը տանէր... տեսաւ որ ախրոջը տունին յաճախորդները մտահոգութեամբ իրեն կը նայէին:

Շատեր իրարու կ'ըսէին.

—Այս ի՞նչ տեսակ պատուելի է:

Ի՞նչ տեղը կայ... գանձանակները չի լեցողն

—Ի՛նչ, ի՞նչ ընես, հիմակուան դպրոցներէն լակէ ազէ՞կը պիտի ելլար...:

Եսթեր Պրատուն, հակառակ Շարլիի համակրած ըլլալուն, կը լարմանար կը մնար թէ ի՞նչպէս կ'ըլլայ որ ախրոջը օրը ասանկ խեղկատակութեամբ կը փառաբանուէր:

Հակառակ ասոր, նորեկ պատուելիին դեմքը շատ հաճելի կ'երեւար իրեն:

Պատուելիին պէտք, որ երկու հատ իրարու քով փակցուած ձիթապառուզի պէս իր շրթունքները կը քարզարէր, գրաւիչ չես գիտեր ինչ մը ունէր իր վրան:

—Պատուելիինս աղուոր է, կը մտածէր Եսթեր:

Շարլի, նայելով որ ամէն ոք անհամբերութեամբ իր քարոզին կը սպասէր, ինքզինքը այս նեղ կացութենէն ազատելու և կացութեան տէր դառնալու փորձ մը ընելով. Սուրբ գիրքը բացաւ և ըսաւ.

—Քարոզ կուտամ, մտի՛կ ըրէ՛ք...

Ներկաները ականջ սրեցին:

—Քարոզ պիտի տամ ձեզ... կմկմաց Շարլի... բայց չէր գիտեր թէ ի՞նչ էր տալիք քարոզը... ո՞ւրկէ պիտի սկսէր... և ձեռքերը ետին, գլուխը խոնարհեցուցած, խոր մտածմունքի մէջ թաղուած, երթալ գալ սկսաւ... սպասելով որ մուսաները գան:

Յանկարծ գլուխը վեր վերցուց... մուսաները եկած էին... միտքը բան մը ինկած էր: Շարլի քարոզին նիւթը գտած էր:

Ամպիոնին վրայ ելաւ, ներկաներուն ուղղեց նայուածքը, օձիքը իր անդէն դուրս ելած էր, գայն շտկեց և ըսաւ.

—Քարոզ պիտի տամ ձեզ նիւթ ունենալով Դաւիթն ու Գողիաթը: Պարոններ, աիկիններ, աղաքներ և պէպէքներ, Գողիաթ շատ մեծ մարդ մըն էր: Անոր հասակը երկինքէն գետին կը հասնէր, ճակատը ամպերուն կը խառնուէր: Ոտքերը անանկ մեծ էին որ, իրազազական ովկիանոսը պզտիկ կուզար լուացուած ատենը, Դաւիթ պզտիկ մարդ էր... չի գիտնաք որ կարճահասակ էր... չէ... միւս մարդոց հասակը ունէր... ինծի պէս, ձեզի պէս մարդ մըն էր... աս ասանկ է, բայց Գողիաթին քով մուկի պէս պզտիկ կ'երեւար...: Դաւիթ հովիւ էր, Գողիաթ՝ զօրավար...: Բայց չի կարծէ՛ք որ Գողիաթ տասը տանը հինգ հատ շքանշան

ունէր կուրծքին վրայ... չէ՛... համեստ զօրավար մըն էր... և Դաւիթին պէս արջի մորթէ զգետներ ունէր... Արջ տեսած էք... չորս օտքով կենդանի մըն է... խը՛ռ... խը՛ռ... կ'ընէ... Եթէ չէք տեսած, կենդանաբանական պարտէզ գացէք կը տեսնաք... Սա ալ գիտնաք որ, մէկ արջին մորթը Դաւիթին համար մեծ կուգար, բայց Գողիաթին զգեստ մը շինելու համար հինգ հազար արջի մորթ հաւաքել, իրարու քով բերել և Սինկէրի մեքենայով իրարու կարել պէտք կ'ըլլար, Հասկցաք, անանկ չէ՛: Եթէ չի հասկցաք, Սուրբ գիրքը կարդացէք կը հասկնաք: Գողիաթը մէջքը սուր մը ունէր... Սուրբ գիտէ՞ք ի՛նչ է... սա ուր է Սմերիկա և ձարոն իրարու հետ պատերազմ ըրած ատեննին իրար կը կտրէին, ահա ատ դանակն է: Դաւիթ պարստտիկ մը ունէր... գիտէ՞ք պարծատիկը ի՛նչ է, սա ուր է աղեղի պէս բան մը կայ, պղտիկները թռչուն կ'սպաննեն անոնցմով, ահա ատ չուվանով կամ լաստիկով շինուած դէնքն է. քար մը կը դնեն մէջը և «զը՛փ» կը քաշեն... քարը կ'երթայ թռչունին զարնուելու տեղ գիմացի տունին ասպակին կը կոտրէ...:

Այս միջոցին, ներկաներուն մէջէն տասներկու տարեկան լակոտ մը հաւնելով նոր պատուելիին քարոզին, նստարանին վրայ ցատկելով ձեռքերը իրար զարնել սկսաւ և պոռաց.

— Պատուելի՛, պատուելի՛, ինծի պարստտիկ մը շինել կը սորվեցնես...:

— Սո՛ւս, շան լակոտ, հոս թռչուն սպաննելու չեկանք... սպառնաց պատուելին մատովը տեղը նստելու հրաւիրելով յանդուզն տղան.

— Չէ՛, պատուելի, դուն ինծի ցուցուր, ես կը մեռցնեմ, դուն մի՛ խառնուիր... պատասխանեց համարձակաբար տղան.

Մայրը աղուն թեւէն բռնելով քովը նստեցուց, Պատուելին շարունակեց.

— Օր մը Գողիաթին փորը կուր կուր կ'ընէ... Գողիաթ կը հասկնայ որ անօթեցած է և կ'երթայ Դաւիթին մէկ քանի ոչխարը կը գողնայ... ատով չի կշտանար... ոչխարները ակոսային մէջ կը մնան... այս անգամ քանի մը ոչխար ես կը գողնայ...:

Հոս Շարլի միտքը իյնալով որ քարոզին մէջէն երբեմն պէտք էր նաև բարոյական հանել, աւելցուց.

— Իմ սիրելի ոչխարներս, պէտք չէ ուրիշին ոչխարները գողնանք... հապա... պէտք է որ քաղաքաւարութեամբ ուզենք... ուզելով առնելը գողնալ չէ... չուզելով առնելը գողնալ է...:

Ապա, պատուելին իր ոչխարներուն դառնալով շարունակեց.

— Դաւիթ տեսնելով որ Գողիաթ իր ոչխարները գողցած էր, գնաց դտաւ դայն և ըսաւ. «Ինծի՛ նայէ, պարոն Գողիաթ, աս ըրածդ չի վայելր... սա ոչխարներս տեղը դարձուր նայիմ... չէ նէ՛...» Գողիաթ սկսաւ Դաւիթի քիթին խնդալ... գիտէ՞ք ինչո՛ւ... որովհետև այնքան մեծ էր որ կը կարծէր թէ մեծ ըլլալովը իրաւունք ունէր գողութիւն ընելու... Գողիաթ քահ քահ մը ձգելէն ետքը Դաւիթին նայելով ըսաւ.

— «Ծօ՛, քեզի՞ է մնացել ինծի դաս տալը... Ծօ դո՛ւն ո՞վ ես որ իմ արնետտս ինծի կը սորվեցնես կոր... կորսուէ՛ առջեւէս, չենէ՛ հիմա բղկկը կը հանեմ հա՛...»:

Եւ Շարլի ունկնդիրներուն հետաքրքրութեան գըրգրոտալու նպատակով աւելցուց.

— Տակաւին շատ բան ըսին իրարու, անանկ բաներ, անանկ խօսքեր ըսին իրարու որ հոս բնաւ տեղը չիկայ ըսելու... ի՛նչ պէտք է... աստեղը տիրոջը տունն է... աստանկ հայնոյանքները հոս չեն կրնար ըսուիլ...:

Օրինակի համար մէկը միւսին էջ ըսաւ, ան ալ անոր
 գոմէջ ըսաւ... և սակաւին ի՞նչ խօսքեր, ի՞նչ խօսքեր :
 Մէյ մըն ալ տեսնաս Գողիաթ ոտքի կ'ելլայ, սուրը
 մէջքէն կը քաշէ, գլուխին վրայէն սանկ կ'ընէ մը
 կը դարձնէ և Գաւթիին վրայ կը յարձակի... Դաւթի,
 կարծաճասակ ըլլալով սուրը անոր չի հասնիր, գետին
 կը ծռի, քար մը կ'առնէ, պարսատիկին մէջ կը դնէ
 և «զը՛փ») Գողիաթի ճակատին կ'իջեցնէ : Քարը ժամ մը
 օգին մէջ ճամբորդելէ ետքը Գողիաթին կը հասնի
 ճիշդ հիմակուան մեր սաւառնակներուն պէս, կ'երթայ
 կը դարնուի Գողիաթի ճակատին, ոսկորը կը կտրէ,
 ուղեղը կը ծակէ և գլխին ետեւի ոսկորը կտորելով
 դուրս կ'ելլայ ու կ'երթայ արեւին կը մխուի :

Շարլի այս ըսած միջոցին նախ ճակատը ցոյց
 տուաւ, ապա գլխին ետեւի մասը և ապա՝ երկինքը
 և շարունակեց .

— Գողիաթ գետին կը սապալի... Դաւթի ոտքը ա-
 նոր փորին վրայ կը դնէ, սուրը կ'առնէ ձեռքէն,
 գլուխը կը կտրէ և դայն ցոյց տալով ներկաներուն,
 կ'ըսէ .

— «Իմ ոչխարներս գողնալ ուզողները թող օրինակ
 առնեն ասկէ... ո՛վ որ ականջ ունի թո՛ղ լսէ... »

Եւ Շարլի շնորհալի խոնարհութիւն մը ընելով հե-
 տեւեալ եզրակացութիւնը հանեց .

— Ասկէ օրինակ առնենք... աչխարնի վրայ եղած
 ոչխարները ամենուս ալ կը բաւեն... մինչև որ մէկը
 չի մեռնի, անոր ոչխարները գողնալու չենք... եթէ
 անկէ ալ ուժով ըլլանք, նորէն գողնալու չենք...
 մեռնելէն ետքը ուզածնիս կրնանք ընել... որովհետև
 ոչխար մը առանց տէրի մնալու չէ... :

Ծափահարութիւն մըն է փրթաւ ժողովարանին
 մէջ... Տղեկն էր ծափահարողը... Կեանքին մէջ առա-
 ջին անգամն էր որ ասանկ զուարճալի և միանգամայն

կրթիչ քարոզ մը կը լսէր... Այս պատուելին իր
 միւս տեսածներուն չէր նմաներ, ինտո՞ր չի ծափա-
 հարեր... :

Մինչդեռ Թիբոյը ծառաներուն մեծամասնութիւնը
 իրարու կ'ըսէին թէ այս նորեկ պատուելին կա՛մ յի-
 մարանոցէն նոր փախած խենդ մը ըլլալու էր և կամ
 դարուս ամենէն հանճարեղ աստուածաբաններէն
 մէկը... :

— Հրաշալի քարոզ մը խօսեցաւ, ըսաւ Եսթեր
 Պրատուն մօրը ականջն ի վար :

Ներկաները Եսթերի այս խօսքը լսած ըլլալով, ա-
 մէնքը մէկ անոր կողմը յարեցան :

Պատուելին այս յաջողութեան վրայ գինովցած,
 «կեցցէ»)ներու տեղատարափէն խրախուսուած, սկսաւ
 աջ ու ձախ բարեւել և ձեռքի երեւակայական սեղ-
 մումներ ուղղել ամենուն... իսկ Եսթերին... ձեռքը
 երկարելով օգային համբոյր մը դրկեց... :

Միայն ժամկոչն ու լուսարարը երեսներն կախած էին :
 Ժամկոչը գլուխը երեքցնելով լուսարարին ըսաւ .

— Վա՛խ վա՛խ վա՛խ... լմնցա՛ն, փճացա՛ն մեր
 դպրոցները... աս ի՞նչ տեսակ պատուելիներ կը հաս-
 ցընեն կոր... :

— Այո՛, առաջուան պատուելիները չի մնացին, չի
 մնացին, ան ո՛ւր է մեր օրերուն խեղճիկ մարդիկը... :

Եւ այս ըսելով գանձանակները պատուելիին յանձ-
 նեցին... բայց... սիրտերնուն գնաց... :

Իսկ պատուելին որ դրամը կ'ատէր... և շուկայիկ
 գանձկութիւններէ միշտ հետո կը պահէր իր հոգեւո-
 բականութիւնը... գանձանակին մէջ եղածն ու չեղածը
 բականութիւնը... գէպի աւանդատուն խոյացաւ... :
 Գրպանը պարպելով... գէպի աւանդատուն խոյացաւ... :

Վախնալով որ վերջ ի վերջոյ օձիքը ձեռք պիտի
 տար, Շարլի, ժամ առաջ կծիկը դնելուն վրայ կը
 մտածէր... :

— Գոյներնիս մէջտեղը չելած եթէ սըտեղէն օծիք-
նիս ազատենք, մե՞ծ բան... կը մտածէր Շարլի... :

Բայց եկու տես որ, Շարլիի բաղդէն պիտի ըլլայ,
աւանդատան դուռը կը պուռած էր :

Շարլի մտածեց պատուհանէն փախչիլ և ոտքը պա-
տուհանէն դուրս նետեց... բայց... մէկ ոտքը ներսը,
մէկալ ոտքը դուրսը, մէկէն ի մէկ ձայն մը լսեց :

— Ի՞նչ է ան, պատուելի, թուշուներու ճամբո՞վ կը
ճամբորդէք կոր... :

Այս խօսքը ըսողը գիւղապետն էր, որ քան քան մը
ձգելով հասկցուց Շարլիի թէ կատակ էր ըսածը... բայց
պատուելի-գողին սիրտը վախէն փրթած էր արդէն... :

Գիւղապետը եկած էր որ ժողովարանէն ելլալուն
պատուելին տիկին Պրատուհի տունը առաջնորդէ :

— Ո՞վ կ'ըսէ որ կը ճամբորդեմ կոր, պարոն գիւղա-
պետ... սըտեղէն ծաղիկ մը կը փրցնէի կոր... ի՞նչ
աղուոր վարդեր են սըտոնք... նայեցէ՛ք, սա ճերմակ
վարդը նայեցէ՛ք... տիրոջը ծաղիկն է... պատասխա-
նեց Շարլի և ձեռքը երկնցնելով՝ ճերմակ վարդ մը
փրցուց :

Եւ ապա, յուսահատութենէն թեւերը վար կախե-
լով, ինքնիրեն ըսաւ :

— Խե՛րը անիծածս, սըտեղէն կծիկը չի կրցանք դնել
գնաց... : Ծ՛օ ի՞նչ փորձանք էր փաթթեցինք գլխնուս,
ասիկա ընա՛ւ միտքէս անցած չէր... Աստուած վերջը
բարին ընէ... :

Բայց հոգեկան այս խռովութիւնը երկար չի
տևեց... որովհետեւ Եսթեր ներս կը մտնէր աւան-
դատուհան և կարծես թէ անոր հետ յոյսի նշոյլ մը
կը մտնէր Շարլիի սիրտէն ներս :

ՊԱՏՈՒԵԼԻՆ ԽԱՉԻՆ ՎԸՍՅ

Պատուելին իր հոգեւոր բնակարանը առաջնորդելու
համար թափոր մը կազմուեցաւ :

Եթէ Շարլիին հարցուէր, իր սիրտին ձայնը մտիկ
ընելով Եսթերի թեւը պիտի մտնէր և անոր հետ սի-
րային պտոյտ մը պիտի կատարէր... բայց... պաշ-
տօնական անձ ըլլալուն պատճառաւ պաշարուած էր
իր սպայակոյտէն... :

Ժամկոչը պատուելիին աջէն քալելու պատիւին
արժանանալ ուզեց և Շարլի հաւանեցաւ... որովհետեւ
ժամկոչը վիսքի կը խմէր... :

Լուսարարը պատուելիին ձախէն քալելու պատիւին
արժանանալ ուզեց... բայց Շարլի այդ պատիւին ար-
ժանի չի տեսաւ զայն... որովհետեւ եղբայր Դաւիթ
վիսքի չէր ճնկեր... և իր ձախ կողմը Եսթերի պահեց :

խօսած քարոզը իրեն համարձակութիւն պարգեւած էր... Ծարլի վախնալու բան չունէր... յազթանակը տարած էր...

Ծարլի անանկ մէկն էր որ, բազդին բերումովը գող եղած էր... բայց երբ գեղեցիկ աղջկան մը առջև գտնուէր... անոր կը սիրահարուէր... շատ փափուկ, շատ դիւրաբեկ, շատ զգայուն սիրա մը ունէր...

Այնքան վախկոտ էր որ, պղատոնական սիրով կը գոհանար և երբէք չէր համարձակեր իր սէրը խոստովանիլ... Իր ձախաւերութեամբը յայտնելով հանգերձ իր սէրը... միշտ կը ջանար ծածուկ պահել զայն... Ան շատ լաւ գիտէր թէ իրեն համար ոեւէ յոյս չիկար այդ սէրերէն... բայց կը սիրէր և ներքնապէս սիրելով ու մարդու բան չըսելով կը մխիթարէր աստուածային ամէն բարիքներէ զրկուած իր անձը:

Եւ հիմա, այդ աղջկան քովէն քալած միջոցին, անոր ըսելիք ուէ խօսք չի գտնելուն համար կը զայրանար իր անձին դէմ, կ'ամօթէր ինքզինքը:

Սիրոյ առջև, Ծարլի, չափազանց ամօթխած էր և բնաւ համարձակութիւն չունէր:

Եսթերի քովէն կը քալէր և ինքզինքը երջանիկ կը զգար անոր քովէն քալելու բազդին արժանացած ըլլալուն համար, և ասիկա Ծարլիի համար բաւական մեծ երջանկութիւն մըն էր արդէն:

Աչքին առջև երեւակայական պատկերներ կու գային: Ինքզինքը ամուսնացած, ընտանիքի սէր եղած կը տեսնէր... Կահաւորուած սենեակ մը, խոհանոց մը կ'երեւակայէր: Եսթերը կը տեսնէր, Եսթերը որ առջևը գոգնոց մը կապած սեղանը կը դնէր... և ինքը, ձեռքը գարեջուրի շիշ մը առած, խցանը կը բանար, գարեջուրը գուրս կը յորդէր և գետինը չի կաթեցնելու համար շիշը բերնին տանելով փրփուրները կը լղէր...

Եսթեր Ծարլիի նայելով կը ժպտէր... և որովհետև Ծարլի խնդուքի թագաւորն էր, ինքն ալ անոր նայելով կը խնդար:

Ծարլի չէր դիտեր թէ հակառակ սեռէ երկու անձեր իրարու քով եկած ատեննին ինչպէս խօսելու նիւթ կը գտնեն... և չի դիտնալուն համար կը լռէր ու կը ժպտէր... բայց անանկ կը կարծէր թէ ժպտելով արդէն շատ բան խօսած կ'ըլլար...

Ծարլի չէր խօսեր... Եսթէր հոն իր քովն էր և առիկա իրեն համար բաւական խօսուէն էր...

Այդ միջոցին գարեջրատան մը քովէն կ'անցնէին... Ծարլի ներսէն եկած վիսքիին քաղցր հոտը առաւ և գլուխը դէպի այդ անուշ հոտին եկած կողմը դարձուց... Եսթերի դէմքը դէմը ելաւ...

Եւ միտին չի հասնող կատուին պէս մոլորալով ըսաւ. —Մ'իս, օրհնած, օդը շատ տաք կ'ընէ կոր այսօր...:

Ոչ ոք հասկցաւ որ Ծարլիի սաամոքսը այդ միջոցին պազուկ վիսքիի մը ախը քաշած էր... բայց Եսթեր պատասխանեց.

—Քիչ մը վերջը կ'անցնի... իրիկուան դէմ օդը կը զովանայ...: Հիմա տաքերուն ատենն է:

Ծարլի այս խօսքին պատասխան չի գտաւ... բայց հազիւ թէ քայլ մը առած, մէկ ոտքը գետինը, մէկ ոտքը օդին մէջ, յանկարծ եղածին պէս ապշած մնաց:

Գարեջրատան առջև, սեղանի մը առջև նստած, առջևը գաւաթ մը գարեջուր, նշմարած էր իր նախկին բարեկամներէն մին... որ միանգամայն իր արհեստակիցն էր...

—Ծօ աս ո՛րերկէց էր դէմս ելաւ, մտածեց Ծարլի իւրովի: Հիմա գոյներնիս մէջտեղը պիտի ելլայ... վայ շունչանորդի... Ի՞նչ ընեմ հիմա:

Ծարլիի տեսած մարդը Մուկ-Օննիկն էր, բանտի Զ.Մ.Ա.—չր. 4

արհեստակից ընկեր մը, որ Սինկ-Սինկի կոյուղիներուն մէջէն անդամ մը բանտէն փախած ըլլալուն անունը Մուկ-Օննիկ գրած էին իր ընկերները:

Մուկ-Օննիկ այդ միջոցին իր արհեստը կը փորձէր... Թեթեւցնելով իր կոնակը նստող գարնջրատան յաճախորդներէն մէկուն գրպանին բնոր:

Շարլի այս տեսնելով ինքնիրեն մոլտաց.

— Բարի յաջողութիւն, մարգուկս... աղէկ թեթեւցուր... բայց աչքդ այս կողմը չի դարձնես...:

Շարլի իր ընկերովմէն տեսնուիլ չէր ուզեր... վերջապէս արժանապատուութիւն ունէր մեր պատուելին... ինչո՞ւ քսակահատի մը հետ տեսակցէր... կը վայլէ՞ր իրեն...:

Այսպէս մտածելով, Շարլիի աչքին առջեւ պատկերացաւ Սինկ-Սինկի բանտը, ուր գտնուած միջոցին սիկատի պոչ մը կէս առ կէս ծխած էր Մուկ-Օննիկի հետ:

— Վա՛յ Մուկ-Օննիկ վա՛յ... կոնակի մարդուն գրպանը կը թեթեւցնէ կոր, մոլտաց Շարլի: Կամացուկ մը կծիկը դնենք, չելլայ մեզ տեսնայ:

Եւ քայլերը քիչ մը արագացուց: Մեռնիլը աւելի լաւ կը սեպէր Շարլի քան թէ Եսթերի խոստովանիլը թէ ինքը Մուկ-Օննիկի բանտի ընկերն էր: Շարլի կնկան մը քով գտնուած ատենը կը սրբանար, գանուկ կը դառնար:

Բայց բողբոջ անանկ բերաւ որ Մուկ-Օննիկ Շարլին տեսնէ և հակառակ պատուելիի զգեստ հագած ըլլալուն, ձանձնայ զայն:

Մուկ-Օննիկ Շարլիին պէս երկար բարակ քաղաքավարական ձեւակերզութիւններ ընողներէն չէր... կոշտ ու կոպիտ մարդ մըն էր:

Մուկ-Օննիկ Շարլին տեսնելուն պէս ինքնիրեն քսաւ:

— Է՛հ, գործերնիս եղաւ, Շարլին հոս է եղեր... այս

առիթէն օգտուելու ենք...: Գողութիւն մը կ'ընեմ և անոր վրայ կը նետեմ...:

Մուկ-Օննիկ անտիրտ ու անխիղճ մարդ մըն էր, Շարլիին պէս անօթի մնացած ըլլալուն համար չէր որ գողութիւն կ'ընէր...: Վարժուած էր և չէր կրնար առանց գողութիւն ընելու ապրիլ...: Չար էր...: Շարլիի պէս բարի չէր: Երբ գողութիւն ընէր, ամէն անգամ Շարլիի վրայ կը նետէր յանցանքը և իր տեղը Շարլին կը բռնուէր ու ծակը կը թխուէր...: Շարլի արդէն օգնական գող էր... ինքնագլուխ գողութիւն չէր կրնար ընել:

— Ծօ տեսնենք ի՞նչ ապուր ուտելու համար սեւ ըզգեստ հագեր ու հոս եկեր է մեր ապուշը, կտուէն երթամ և ուր երթալը հասկնամ, ո՞ւր կ'երթայ կոր սասնկ, ի՞նչ պիտի ընէ, ըսելով Մուկ-Օննիկ թափօրին հետեւեցաւ:

Շարլի, իրեն բարի գալուստի եկողները մէկիկ մէկիկ տուններին ձգելէ ետքը, վերջապէս հասաւ տիկին Պրատնի բնակարանը, որ միանգամայն իր հողեւոր բնակարանը պիտի ըլլար:

Եսթերը, Եսթերի մայրը և ինքը առանձին մնացին: Շարլի լայն շունչ մը առաւ:

Տունը շատ կօկիկ ու մաքուր էր: Ամէն կողմ ծըփ ծըփ կը ծփար:

Շարլի տունէն ներս մտնելուն պէս, կարծես թէ արքայութիւն մտած ըլլար, ինքզինքը ապահով ու երջանիկ զգաց:

— Պատուելի հայր, քիչ մը ետքը հիւրեր պիտի գան մեզի... թէյասեղան պիտի տանք... ես վայրկեան մը խոհանոց պիտի երթամ ձեր հրամանովը, մայրս իմ բացակայութեանս ձեզ կ'ընկերակցի, չըլլար...: ըսելով Եսթեր դուրս ելաւ:

Շարլիի սիրտին իջաւ... բնաւ չէր ուզեր Եսթերէն

բաժնուել... :

— Ես ալ օգնեմ ձեզի, օրհնած, ըսելով Եսթերի հոնէն երթալ պատրաստեցաւ, բայց տիկին Պրաուն զայն վար դրաւ :

Տիկին Պրաուն լուսանկարներով լեցուն հաստ հատոր մը առնելով եկաւ Շարլիի քով նստաւ և սկսաւ

Պատուելի, ասիկա իմ աղջիկնութեան լուսանկարն է :

հատորին էջերը մէկիկ մէկիկ դարձնելով լուսանկարները պատուելիին ցոյց տալ :

— Սըւիկա ճանչցա՞ք, պատուելի հայր, հարցուց տիկին Պրաուն զեռաստի աղջկան մը լուսանկարը ցոյց տալով :

— Այո՛, տիկին, նախագահ Թաֆթին կինն է, պատասխանեց Շարլի :

Տիկին Պրաուն ժպտեցաւ :

— Ո՛հ, ե՛ս եմ, քսան տարեկանիս ասանկ աղու՛ճը էի... : Է՛հ, հիմակուանին մի նայի՛ք, պատուելի... այն աստե՛նը... :

— Ի՞նչ կ'ըսէք, տիկին, իրա՛ւ կ'ըսէք կոր... : Բայց շա՛տ գեղեցիկ էք եղեր... նախագահին կնո՛ջը նման ցուցի... :

— Անանկ կ'ըսեն թէ աղջիկս ալ ինձի կը նմանի... :

— Ո՞վ է ըսեր ասիկա, ապուր են կերեր... : անիկա ձեռնէ շա՛տ գեղեցիկ է... : Չէ՛, տիկին, չէ՛... : սուտ խօսեր են այդ մարդիկը... :

Նկարարանը գոցել պէտք եղաւ... որովհետեւ ընդունելութեան ժամը եկած էր և տէր և տիկին կուկուլիկ ներս կը մտնէին ընդունելութեան սրահէն :

Պ. կաւիճ կուկուլիկ ոչինչ անձնաւորութիւն մըն էր, անանկ որ, ի ներկայութեան իր տիկնոջ, մարդկային ցանկէն սպունգով մը կը ջնջուէր :

Տիկին Սպունգ կուկուլիկ բոլորին ուշադրութիւնը ձծող կին մըն էր : Ամէն բանէ քիչ շատ կը հասկնար և իր հասկցածն ալ ուրիշին կը հասկցնէր : Ամէն տարածայնութիւն, ամէն շրջիկ և ամէն բաժնասանք ամէնէն առաջ տիկին Սպունգի տկանջին կը հասնէր :

Այն միջոցին երբ տիկին Սպունգ... վայլուն կերպով իր սպնդային պաղապուրութեան... վաշտակը կը պատկերացնէր շքեղանակին բարոյական վիճակը կը պատկերացնէր տիկին Պրաունի, անդին իր ամուսինը, առ ի չտեսանկան քաղաքավարութիւն, բազմոցի մը մէկ ծայրիկը նստած, Շարլիի հետ կարծիքի փոխանակութիւն մը կ'ունենար... լսելով... բերանը չի բանալով... արուած ըլլալով որ բարձր գաղափարները լսելուայն կ'արտայայտուին :

Աստուած չընէ որ Պ. կաւիճ կուկուլիկի միտքէն անցածները հոս պատկերացնել պարտաւորուինք, ո՛չ, քայց անմիջապէս ըսենք թէ պատուելի-գողին միտքը

պաշարող մեծ զաղափարը կապոյտ աչուկներ և դեղին մազեր ունէր:

Շարլիի աչքը խոհանոցին դուռնէն անդին չէր երթար...:

— Հիմա հոն ի՞նչ կ'ընէ կոր արդեօք, կը մտածէր պատուելին:

Շարլի քանի քանի անգամներ փորձած էր ձեռով մը սեւէ պատրուակ գտնելով խոհանոց երթալ, բայց չէր յաջողած: Առաջին անգամուն ծարաւ ըլլալը առարկելով ջուր խմելու համար դուրս ելլալ ուզած էր, բայց տիկին Պրատուն ջուրը ինքը բերած էր... թոյլ չի տալով որ պատուելին մինչեւ խոհանոց երթայ...:

Երկրորդ անգամուն երբ կը մտածէր որ ջուր թափելը ջուր խմելէն աւելի յարմար պատրուակ մըն էր խոհանոցէն ներս սպրդելով Եսթերի քովը երթալու համար... յանկարծ պատրաստուեցաւ իր մտածմունքը փոխել... որովհետեւ կուկուլիկներու լակոտը իրեն կը մօտենար:

Չարածճի տղան ներկաներուն անձայն խօսակցութենէն ձանձրացած... սկսաւ մօրը զդետտին ժաննակները ծամծմել:

Տիկին Սպունգ կուկուլիկ մտածելով որ տղան խօսակերութեան վարժեցնելը այնքան ալ լաւ բան մը չէր, զայն հօրը վրան զրկեց:

— Մանչս, գնա քիչ մըն ալ հօրդ հետ խաղայ:

Լակոտը հօրը մօտենալով յանկարծ անոր կուշտը կճեց:

— Ո՛ւֆ, հի՛հի՛հի՛, ընելով հայրը եղած տեղէն թիք մը վեր ցատկեց:

Ապա Շարլին ցոյց տալով, տղուն ականջն ի վարքաւ:

— Գնա՛ տղաս, սա պարոնին հետ խաղայ քիչ մը: Այնպէս գրուած էր որ Շարլի կուկուլիկներու գա-

հաժառանգին խաղերուն համը առնէ:

Խաղասէր տղան կատակ մը ըրած ըլլալու համար Շարլիին ձիթապտուղ պեխերը քաշեց...: Ստոր մէջ սեւէ անպատեհութիւն չիկար... լակոտը փորձ մը ըրած էր... հասկնալու համար թէ այդ ձիթապտուղները ինչ՞ա՞նք իբրեւ պելս պատուելին քիթին փակցուած էին: Ապա քանի մը ապտակ իջեցուց անոր այտերուն...: Ստոր մէջ ալ սեւէ անպատեհութիւն չիկար... լակոտը

Անառակ սղան հասկնալ կ'ուզէր քի Շարլիի պեխերը սեւ ձիթապտուղ են քի պելս

թշնամական սեւէ նպատակ չունէր... հասկնալ կ'ուզէր թէ պատուելին այտերը իր լաստիկէ գնդակին պէս պիտի ցատկոտէի՞ն...:

Շարլի... չի կարենալով տանիլ... զայն իր մօրը քով զրկեց... խաղալու համար... մայրը հօրը քով զրկեց... հայրը Շարլիին զրկեց... Շարլի նորէն մօրը զրկեց... մայրը նորէն հօրը զրկեց և հայրը նորէն Շարլիին զրկեց... և այսպէս շարունակաբար... մինչեւ

որ լակոտը եկաւ այս անգամ Շարլիի ծունկերուն վրայ նստաւ :

Շարլի անքաղաքավար մարդ չէր... և երբ Հարաձձի լակոտը իր մօրը գլխարկին խոշոր գնդասեղը Շարլիի տակը խօթեց... Շարլի քաղաքավարութեան սիրուն ձայն չի հանեց... : Աս ալ չէր բաւեր, լակոտը մատը անոր բերանը խօթեց, յետոյ քիթին ծակերուն մէջ...

Տիկին Սպունգի յետոյք նանն կը բռնէ

և իբրեւ գլուխ գործոց հեղինակութիւն... քովը գըռնուող ամանը առնելով, որուն մէջ կարմրուկ ձուկեր կը լողային, ձուկերովը մէկտեղ Շարլիի գլխուն թափեց :

Մինչդեռ պատուելին միջոց մը կը փնտռէր այս կայծ ու կրակ հանած վարածին ձեռքէն ազատելու համար... յանկարծ տիկին Պրաունն ոտքի ելաւ իր հիւրերը պարտէզ առաջնորդելու նպատակով :

Տիկին Սպունգ կուկուլիկ ոտքի ելած էր հետեւելու համար տիկին Պրաունի : Շարլիի աչքը տիկին Սպունգին ետին մնաց : Լակոտը իր մօրը նստած աթոռին վրայ ճանճ բռնելիք կզճուն թուղթ մը դրած ըլլալով՝ թուղթը գացած փակած էր տիկին Սպունգի յետոյքին և տիկին Սպունգի սպնեպոյսին զիստը սպունգի մը պէս ծծած էր կզճուն թուղթը :

Շարլի խնդալէն չի մտրելու համար ձեռքը պեխերուն տարաւ... և... արհեստէն լաւ հասկցող վարպետի մը պէս... կամացուկ մը թոցուց թուղթը տիկին Սպունգի յետոյքէն... , ստանց ձեռքը յետնասպունգին գոցնելու... :

ՊԱՏՈՒԵԼԻՒՆ ԽՄՈՐԵԼԵՆՐ

Տիկին Պրաուն, ի պատիւ նորեկ պատուելիին, թեյասեղան պիտի տար ժողովարանի պաշտօնէութեան : Եսթեր խմորեղէն կը պատրաստէր խոնանոցին մէջ :

Եսթեր աեսնելով պատուելիին խոնանոցէն ներս մտնելը, ձեռքը խմորին մէջ, ժպտեցաւ :

Եսթեր քաղցրաբարոյ և շնորհալի աղջիկ մըն էր : Գիւղին ամենէն սիրուն աղջիկներէն մին էր ան :

— Պատուելի հայր, կ'երևուի թէ անոնց քովը ձանձրացաք :

— Ո՛հ, ո՛չ, օրիորդ, չի ձանձրացայ... բա՛յց... բա՛յց... ինտո՛ր կ'ըսեն... սա ուր է... Ը՛ Ը՛ Ը՛... :

Յետոյ, համարձակութիւն առնելով ըսաւ. — Հոս եկայ... ձենէ հեռու գտնուել չուզելուս համար... :

Շարլի այս ըսելով՝ ամօթխածութեամբ գլուխը խոնարհեցուց :

— Բայց, օրիորդ ձեզի անհաճոյ ըլլալու համար չէ

որ կ'ըսեմ կոր այս խօսքը... ո՛հ, առ բանը միտքիս
ծայրէն անգամ չանցուցի, օրիորդ... , աւելցուց Շար-
լի՛ վախնալով որ իր համարձակախօսութիւնը վիրա-
ւորած էր Եսթերը :

— Ընդհակառակը, պատուելի, ձեր ներկայութենէն
չառ գոհ մնացի... : Իրաւը ըսելով՝ չէի գիտեր թէ
ի՞նչպէս պիտի ելլամ այս գործին մէջէն... : Առաջին
անգամն է որ խմորեղէն կը պատրաստեմ... : Խմորե-
ղէնի մասին գաղտնիք ունի՞ք, պատուելի... : Նոր
խմորեղէն մը կրնա՞ք սորվեցնել ինծի... :

— Ի՞նչ հանդիստ ըրէք, օրիորդ, ինծի՛ ձգեցէք այդ
գործը... , ըսելով Շարլի խմորագլանը ձեռք առաւ :

Բայց փոխանակ խմորը շողուել սկսելու, խմորա-
գլանը ձեռքը, սկսաւ սիրային կոտորուքներ,
ձեքձեքումներ ընել... որով ձեռքի գլանը ինքնաբե-
րաբար շարժելով, կ'երթար երբեմն իր քիթին բեր-
նին և երբեմն ալ դեռատի աղջկան թեւ ու թիկուն-
քին կը զարնուէր :

Եսթեր, տեսնելով որ խմորագլանը իր կոչումէն
դուրս ելնելով գաւազանի պաշտօն կատարել սկսած
էր պատուելիին ձեռքին մէջ... , անուշ նայուածքով
մը և քաղցր շեշտով մը ըսաւ .

— Պատուելի, տա գաւազանը սանկ մէկ կողմ կը
դնէ՞ք, քիչ մնաց աչքս պիտի հանէիք... :

— Ամենայն սիրով, ըսաւ Շարլի և ձեռքի խմորա-
գլանը գիմացի գարակին վրայ նետեց :

Բայց գարակը չեղ ըլլալուն, խմորին գլանը, գըլ-
աորելով՝ ուղղակի Շարլիի գլխուն վրայ ինկաւ այս
անգամ :

Գող Շարլի, կարծելով որ ոտտիկան մըն էր որ
վրայ հասնելով կոնակէն իր գլխուն իջեցուցած էր
հարուածը, ահաբեկած, ահուղողի մասնուած ետին
դարձաւ, բայց տեսնելով որ մարդ չկար... կերած

հարուածին ցաւէն մարած գետին ինկաւ... :

Եսթեր օգնութեան փութաց Շարլիի և սկսաւ իր
փափուկ այլ ալիւրոս ձեռքերովը անոր գլուխը շփել...
վիրաւորուած տեղը սեղմել... և սթափեցնող ըմպելիք
մը խմցուց անոր :

Կ'երեւի թէ այս դուրսուրանքը Շարլիի բերնին համ-
տուած էր որ պատուելի գողը օրհնել սկսաւ այս ար-
կածը :

— Օրհնա՛լ ըլլայ խմորին փայտիկը... , մրմնչեց Շար-
լի, և Եսթերի ձեռքերը փայփայել սկսաւ :

Շարլի կ'աղօթէր որ իր ամբողջ կեանքին մէջ ա-
ռանկ մարած մնար և խելքը բնաւ գլուխը չիգար...
ատանկով էր որ միայն Եսթերի քնքոյշ ձեռքերը իր
այտերէն չի պիտի հեռանային... : Սիրտը դող կ'ել-
լար որ մէկ վայրկեանէն միւսը Եսթեր իր ձեռքերը
ետ պիտի քաշէր... :

Շարլի կեանքին մէջ առաջին անգամն էր որ այ-
տերուն վրայ կնոջ մը ձեռքերուն պաշտպանը կը
զգար :

Գլխուն վրայ ոտտիկանի գաւազաններ շատ անգամ
աչքկապուք խաղացած էին... , բայց հրեշտակային
քնքոյշ ձեռքերու հպումը շնաշխարհիկ նորութիւն
մըն էր իրեն համար... որուն հոգի՛ կուտար ինք :

— Է՛հ, պատուելի, հիմա ի՞նչպէս էք, կարծեմ թէ
քիչ մը աւելի աղէկ էք, հարցուց Եսթեր :

Շարլի այս հարցումին վրայ նորէն աչքերը գոցե-
լով և մարմնիլ ձեւացնելով ըսաւ .

— Ո՛հ, ո՛հ, օրիորդ, ո՛չ... գէշ չեմ բայց աղէկ ալ
չեմ... վիճակս յուսահատական է... բայց...

Սակայն միտքը իյնալով որ իր յուսահատական վի-
ճակին դարման մը խորհելու համար թերեւս Եսթեր
կ'ելլայ մայրը օգնութեան կը կանչէ, հառաչանք մը
արձակելով ոտքի ելաւ :

—Քիչ մը աղէկ եմ, օրհորդ, մարդ չի կանչէք հա՛,
հոս մենք մեզի աղէկ ենք...: Ուրիշները մի՛ խառնէք
այս գործին...: Հիմա բւէք, օրհնած, ի՞նչ կ'աղէք որ

Պատուելին անուշեղենին վրայ շախարհ կ'անցընէ

քնեմ... սա խմորեղէնին մնացած մասն ալ ես չիմեմ՝
Եսթեր տեսնելով որ իրենց պատուելին ուրիշ պատ-
ուելիներու պէս կախերես չէ, այլ ընդհակառակը շաա

կատակասէր է, ձեռքի խմորեղէնին երեսը անուշ ան-
ցընելու գործը անոր ձեռք:

Լուսարարը Պ. Գաւիթ և Ժամկոչը Պ. Գողիթ այն-
օրը թէյասեղանի հրաւիրուած էին տիկին Պրատուի-
տունը:

Եսթեր խմորեղէնը պատրաստած էր արդէն և պնակի
մը մէջ դրած: Այս խմորեղէնը տասը սանթիմ բար-
ձրութեամբ զանգակի մը ձեւն ունէր:

Ամէն բան պատրաստ էր, միմիայն եփ ելած շա-
քարը պակաս էր զոր Շարլի պիտի անցընէր վրան:

Եսթեր եփած շաքարով լեցուն կաթսան Շարլիի
ձեռքը տուաւ:

Իայց բաղքը անանկ բերաւ որ կուկուլիկներու գա-
համառանգը այս գործին խառնուի:

Մօրն ու հօրը քովը նեղացած ըլլալով, անառակ
տղան հօրը գլխարկը գլուխը անցուցած, կամացուկ
մը խոնանոցին դուռնէն ներս խօթեց գլուխը և սե-
ղանին վրայի խմորեղէնը տեսնելով, ձեռքի գլխարկը
խմորեղէնին վրայ անցուց ու ըսաւ.

—Վախ վախ վախ, աղուորիկ պէպէքս, ա՛ն քեզի
գլխարկ մը... , չի մսի՛ս...:

Ապա, ըրածին վրայ գո՛հ, քան քան մը ձգելու պատ-
րաստուած էր, երբ ետին դառնալով նշմարեց պատ-
ուելին որ շաքար քամելու լաթէ ձագար մը առած
ձեռքը, անուշեղէնին կը մօտենար...:

Ատոր վրայ հանած վարածը ձգելով գլխարկը անու-
շեղէնին վրայ, իր խաղի ընկերը գանոզ դպրոցական
աղու մը պէս Շարլիի քով վազեց ու անոր սրտէնկու-
թին պոչին փակաւ ու սկսաւ քաշել...:

Շարլի, ցոյց տալու համար Եսթերի թէ ինքը տու-
նի գործերէն հասկցող մարդ էր, անմիջապէս թեւերը
սօթթեց, անուշեղէնին ղիմացը անցաւ և եփած շա-
քարը հազար ձեւերով ու կոտրտուքներով սկսաւ անու-

ընդհանրին վրան անցընել...

Շարլի միշտ գուխը ետին կը դարձնէր իր զգեստին քղանցքէն քաշող անառակ աղուն խօսք հասկցնելու համար, և միւս կողմէն, առանց նշմարելու թէ այս անգամ անուշեղէնին գոյնը բոլորովին սեւցած էր, շաքարը գլխարկին վրայ կը լեցնէր...

—Ծօ՛, շա՛ն լակոտ, սըկէ պիտի կորսուի՞ս, չէ՞նէ հիմա ոսկորներդ կը կտորեմ հա՛, կը մուտար Շարլի՛ ամէն անգամ իր խոշոր ոտքերովը անդին հրելով ա- նառակ աղան:

Շարլի գործը լմնցուցած էր:

Անուշեղէնը պատրաստ էր հիմա:

—Հիմա գնա՛, մօրդ բարեւ ըրէ, շա՛ն լակոտ, ո՞վ կարծեցիր դիմացինդ, ըսելով Շարլի ոտքի անա՛նկ հարուած մը իջեցուց անառակ աղուն յետոյքին որ, աղան լալով մօրը քովը վաղեց:

Ամէն մեղքիս վրայ, Շարլի փորձեց ամերկեան դրօշակիկներով զարդարել անուշեղէնը... բայց իբր քաղցէն գլխարկը հատաատուն թաղիքէ շինուած ըլ- լալով, դրօշակիկներուն ասեղները գլխարկէն ներս չմտան...

Ժամկոչն ու լուսարարը եկած էին: Կուկուլիկները մեկնելու պատրաստուեցան. քաղաքապետին տունը ճաշի հրաւիրուած էին:

—Նստեցէ՛ք, տակաւին կանուխ է, գաւաթ մը թէյ քիչ մըն ալ անուշեղէն կ'առնենք հոս... կ'ըսէր ախիկին Պրատեն առ ի ձեւակերպութիւն, միտքէն միշտ սպասելով մերժողական պատասխանի մը:

—Ո՛չ, տիկին, ճաշի հրաւիրուած ենք, ներցէք, չենք կրնար... պատասխանեց ախիկին Սպունդ:

Ապա, խօսքը իր ամուսնոյն ուղղելով, աւելցուց:

—Կաւի՛ճ, խնդրեմ, գլխարկդ դի՛ր:

Պ. Կաւի՛ճ կաւի պէս հնազանդեցաւ և սկսաւ

գլխարկը փնտռել:

—Ի՞նչ կեցեր ես փատի պէս, չի փնտռե՞ս... շա- քունակեց ախիկին Սպունդ իր ամուսնոյն թեւը կսմըթ- թելով: Կ'սպասես կոր որ գլխարկը լեզու ելլալով «հո՞ս եմ» ըսէ:

Պ. Կաւի՛ճ բազմոցին վրայ իր դրած տեղը փնտը- ւեց... աւելին ըրաւ... բարձերը վերցուց, տակը նա- յեցաւ... ծռելով ծռենկի եկաւ և բազմոցին տակը նա- յեցաւ... գնաց կահ կարասիներուն զգրոցներն ու դա- բակները բացաւ... բայց գլխարկ մ'լխարկ չի գտաւ: Տիկին Սպունդ, համբերութիւնը հատած, գոչեց:

—Միշտ միեւնոյն բանը, աս ամէ՛ն օր է, մարդ Աս- տուծոյ...: Բնաւ շտկուելիք չուենիս...: մարդ չի պիտի ըլլաս գնաց... քառասուն տարի ալ եթէ անցնի, նո- րէն այս ապուշը պիտի մնաս...: Մե՛ղք, մե՛ղք ինձի որ քեզի պէս կաւէ շինուած մարդու մը հետ կար- գուեր եմ...:

—Յանցանքը ի՞մա է, իմ մե՛ղքս ի՞նչ է երբ գըլ- խարկս հալածեր է մէջտեղէն, կամ մաց պարոն կաւի՛ճ Կուկուլիկ կուկուլիկօսեան խեղդուկ ձայնով մը:

Հրաւիրեալները թէյասեղանին շուրջ խմբուած էին և Պ. Կաւի՛ճի գլխարկին կորսուած ըլլալը մահացու մեղք մը չէր որ անոր համար ետ մնային իրենց ստա- մոքսին որդերը կշտացնէլէ:

—Ծօ՛, հի՛մա միտքս ինկաւ...: պարտէզը մոռցած պիտի ըլլամ, գոչելով դուրս ելաւ Պ. Կաւի՛ճ:

Անանկ կարծած էր որ պարտէզի նստարաններէն մէկուն վրայ մոռցած էր գլխարկը, բայց առանց զայն գտած ըլլալու վերադարձաւ ճիշդ այն միջոցին երբ Շարլի, դանակը ձեռքը առած, իբրեւ պատուելի հայր, անուշեղէնը կտրելու և բաժնելու կը պատրաստուէր:

—Վա՛յ խերը անիծածս, մուտաց Շարլի իւրովի: Ա՛ս ի՞նչ է, ձօ քա՛ր է տակինը ի՞նչ է, չի կտրուիր կոր...:

Գանակը գլխարկին դպած և գլխարկը փոխանակ
կարուելու սկսած էր մէյ մը ներս մտնել և մըն աջ
դուրս ելնել...

Շարլի նախ և առաջ կամաց կամաց սկսաւ իր գործը,

Շարլի իր բոլոր ուժովը դանակին վրայ կը կոխէ

բայց տեսնելով որ անուշեղէնը կտրուելիք չունէր,
իւր բոլոր ուժովը սկսաւ դանակին վրայ կոխել:

Եսթեր ինքզինը վերաւորուած զգաց, վերջապէս իր
չինամ անուշեղէնն էր որ քարի պէս եղած էր... և հիմա
հիւրերուն առջեւ պզտիկ մնացողը ինքը պիտի ըլլար...

— Բայց պատուելի հայր, ի՞նչ կայ որ, ինչո՞ւ չի
կարուելը կոր, կամ կամաց եսթեր մտահոգութեամբ:

— Իրա՛ւ որ չեմ գիտեր, օրհնած... կարծես թէ խը-
մորը ողջնցած է, դանակիս տակ հօփ հօփ կը ցատկէ
կոր...

— Մեղա՛յ Աստուած, ողջնցած... գոչելով բոլոր
ներկաները սօքի ցատկեցին:

Պ. Կաւիճ Կուկուլիկի գլխարկը երեւան կ'ելլայ

Կաւիճ Կուկուլիկ, կարծես թէ իր խելապատակին
գոց դրան բանային կը տանէր իր ձեռքը, մատը
ձակաին դնելով սկսաւ մտածել թէ ո՞ւր կրնար ձգած
ըլլալ գլխարկը... բայց յանկարծ տեսնելով որ պատ-
ուելին բռնած պատառաքաղին տակէն անուշապատ
սեւ գլխարկ մը երեւան կ'ելլար... գողգղալով դէպի
սեղանին մօտեցաւ:

Շարլի, տեսնելով որ իր անուշեղէնը քարի պէս
Զ.Մ.Ա.— Էր. 5

կարծր կեղեւ մը բռնած էր վրան, պատառաքաղով
բռնեց հանեց զայն և անուշաթաթախ գլխարկը մէջ-
տեղ ելաւ... : Ծարլիի սիրտը տակն ու վրայ եղաւ այս
կեղտառեսիլ տեսարանին առջեւ : Ձեռքը իւղոտ դը-
խարկին տանիլ չէր ուզեր : Գլխարկին վրայէն անու-
շը կաթիլ կաթիլ կը վազէր... :

— Գլխա՛րկս է, գլխա՛րկս է, պոռաց կուկուլիկ :

Տիկին Սպունգ կուկուլիկ, որ պարապ տեղը վերի
յարկին սենեակները տակն ու վրայ ըրած էր էրկանը
գլխարկը գտնելու համար, ձեռքերը ծալած վերա-
գտնալով սենեակէն ներս մտաւ և ըսաւ .

— Է՛հ, կաւի՛ճ, վերջապէս գտա՞ր :

— Այո՛, պատասխանեց կուկուլիկ :

— Ո՛ւր էր :

Պ. Կաւիճ պատուելին ցոյց տալով ըսաւ .

— Եթէ վրայ չի հասնէի, հիմա շատո՛նց պատուե-
լիին փորին մէջը պիտի ըլլար... : Ծիշդ ատենին
եկեր եմ :

Ծարլի գլխարկը ձեռք առաւ, ձեռքին կռնակի կող-
մովը մաքրեց, և առանց քաշուելու ձեռքին անուշը
լզեց, արիկին կուկուլիկ քանկով իրեն կը նայէր և
կըսէր .

— Մեզի հոս հրաւիրեցիք որ էրկանս գլխա՛րկը
եփէք :

Կաւիճ կուկուլիկ գլխարկը իր անուշովը գլուխը ան-
ցընելով գահաժառանգը գրկեց և մեկնելու պատրաս-
տուեցաւ :

— Հայրի՛կ, այս ի՛նչ անուշիկ գլխարկ է, ըսելով
չարածճի աղան սկսաւ լզել հօրը անուշաթաթախ
գլխարկը :

Էրիկ կնիկ քիթերնին կախած մեկնեցան :

ՄՈՒԿ-ՅԵՆԻԿ ԵՒ ՇԱՐԼԻ ԳԵՄ ԳԻՄԱՅ

Եւ որովհետեւ եղբայր Գաւիթ և եղբայր Գողիաթ
տիրոջը մասին քիչ մը չափէն աւելի գլուխ արդու-
կելով պատճառ եղած էին Ծարլիի և Եսթերի սիրտին
նեղանալուն, այս երկու երիտասարդ սիրտերը քիչ մը
առանձնանալու պէտքը զգացին... փարտուելու համար
իրենց ձանձրոյթը... չի խօսելով և իրարու նայելով... :
Ինչպէս որ գիտենք, օրը տիրոջը օրն էր, և երբ
օրը տիրոջը ըլլար... տէրունական պառօյտներ կատա-
րել հարկ կ'ըլլար... դէպի ամայի վայրերը... :

Կամուրջի մը վրայէն կ'անցնէին... : Ինչպէս որ ամէն
կամուրջ իր երկաթէ բազրիքի ունի... անանկ ալ այս
կամուրջը իր բազրիքն ունէր... որուն սակզի պէս
արածայր ձողերը... կարծես թէ յատկապէս եղունգ
մաքրելու համար շինուած ըլլային... կազմ ու պատ-
քաստ կը կենային Ծարլիի ձեռքերուն տակ... :

Ծարլի իր տաօը մատներուն եղունգները մէկիկ
միկիկ մաքրեց անոնց միջոցաւ :

Ծարլիի սիրտը ուռեցած էր... շատ բան կար ըսե-
լիք... սիրային շատ մը խօսքեր կային... բայց Ծարլի
կը պապանծէր... :

Գարնան եղանակի մէջ էին... գետը կը հոսէր... ամէն
կողմ բանաստեղծութիւն... ամէն բան սիրային փրձ-
փրձուք մը ունէր, Ծարլի կը ներշնչուէր... լո՛ւռ... :

Եւ որովհետեւ ծաղիկները ծաղկած էին... և որով-
հետեւ գետը կը հոսէր... և որովհետեւ բնութիւնը
կ'արթննար... Ծարլին ալ ամչնալով... հաղար անգամ
միտքը դնելէ և ետ կենալէ ետքը... վերջապէս
արթնցաւ իր քունէն և փսփոսց .

— Ո՛հ, օրիորդ, բաղդաւոր էք որ ասանկ տեղ մը
կ'ապրիք... :

—Այո՛, փսփսաց Եսթեր, բայց դուք ալ միեւնոյն բաղդը պիտի ունենաք... :

—Ե՞ս :

—Այո՛, քանի որ այլեւս մեր պատուելին եղաք :

Շարլիի սիրտը կոտրեցաւ... : Իր ինչ ըլլալը միտքը ինկած էր... : Միտքը ինկած էր որ երբ բուն պատուելին երեւան ելլար, իր ետեւին վեց-դիւրը պիտի դնէին... :

—Ճիշդ է, օրիորդ, ճիշդ է, բայց երանի՛ թէ կարճ չի տեւէ... :

—Ինչո՞ւ կարճ տեւէ :

—Իրա՛ւ որ ատիկա բացատրելը քիչ մը դժուար է, օրիորդ :

—Քանի որ այս տեղը սիրեցիք, միշտ հոս մնացէք երթայ... : Չէ՞ք ուզեր... :

—Ի՞նչպէս չեմ ուզեր, օրիորդ... : Նսիրած տեղս երեսունը վեց ամիս առանց տեղէս շարժելու մնացած եմ, հիմայ սիրած տեղս ինտո՞ր չի մնամ... , պատասխանեց Շարլի Սինկ-Սինկի բանտին մասին խօսելով :

—Աղէկ ուրեմն, ո՞վ գիտէ, թերեւս մինչեւ ձեր ծերութեան օրերը հոս մնաք... : Ըսաւ Լուիզ անոր նայելով :

Շարլիին ալ ուզածը ատ էր... բայց... :

Քիչ մնաց... մէկէն ի մէկ ձեռքը սիրտին դնելով իր խօսակիցին սիրահարուած ըլլալը բանաստեղծական շարժումով մը պիտի խոստովանէր... բայց... սեւ լաթը կոնակն էր... և չի համարձակեցաւ... :

Աչքերը թրջեցան, ոստուժով մը առաջ նետուել ուզեց, սկսաւ դողդղալ... բայց հազիւ կրցաւ հետեւեալ անհասկնալի բառերը կմկմալ :

—Այ... այո՛... ճիշդ է... ճի... շո... չը... չըլլար... ա՛հ... ո՛հ... :

Շուարեցաւ մնաց... : Փողկապը շակեց, ուրէնկօթին կոճակները դժուարաւ կոճկեց... , նորէն քակեց, նորէն կոճկեց... հազիւ թէ խօսելու և իր սէրը յայտնելու պատրաստուած... յանկարծ բերանը բաց... աչքերը խոշոր խոշոր բացած... ապուշ կտած... եղած տեղը մնաց... :

Կամուրջին բազրիքին առջեւ կեցող անցորդներէն մէկը իրեն ձեռքի նշաններ կ'ընէր... : Շարլի աղէկ մը անոր նայելով դայն ճանչցաւ... Մուկ-Օննիկն էր... : Յանկարծ անցեալը իր ամբողջ դառնութեամբ միտքը ինկաւ... :

Անմիջապէս կամուրջը ձգելով և Եսթերի թեւէն բռնելով բռնիօրէն քշելով տուն վերադառնալ ուզեց... բայց աղաղակ մը զինքը եղած տեղը կեցնել տուաւ :

—Հէ՛, հէ՛, փը՛ստ, ո՞ւր ասանկ... :

Եսթեր ետին դարնալով ըսաւ :

—Ձեզի մէկը կը կանչէ կոր... :

—Ինձի մէկու մը նմանցուցած է... , մուտաց Շարլի Ատ մարդը չեմ ճանչնար... :

—Հէ՛յ, պատուելի՛ր... , ո՞ւր ասանկ, կը կրկնէր Մուկ-Օննիկ :

Եսթեր, Շարլին նորէն կամուրջ տարաւ : Շարլի գրեթէ ինքզինքը կորսնցուցած էր այս անգամ : Եսթեր պարտաւորութեցաւ դայն քաշկռտելով տանիլ :

—Ի՞նչ է ան, պատուելի, ատ ի՞նչ մեծութիւն է, ինձի չի ճանչցա՞ր... , մարդ իր ընկերը ասանկ շուտ մը կը մոռնայ, կը պոռար Մուկ-Օննիկ... : Ո՞ւր առիթ այս կրթութիւնը... , կը վայլէ՞... :

—Օ՛, ի՞նչպէս ես, չի ճանչցայ շիտակը... , կմկմաց Շարլի ամօթահար :

—Է՛, սանկ նանկ կ'երթանք կոր... : Ծօ ինձի սաօրիորդին չի ներկայացնե՞ս, ի՞նչ կեցեր ես ոչխարի պէս... , ըսաւ Մուկ-Օննիկ գլխովը Եսթերը ցոյց տալով :

— Ինչո՞ւ չէ, բայց..., Ի՞նչ պիտի ըսէի..., մոռցայ...

Շարլի երբ կը խնդացնէ
(Գասարկապոսք)

հա՛... կայնէ քիչ մը... Այո՛, օրիորդ, կը ներկայա-

ցընեմ ձեզ դպրոցական դասընկերներէս պարօն Օն-
նիկ... Ը՛ Ը՛ Ը՛...:

Շարլի երբ չի խնդացնէ
(Խնդուէի քաղաւորին իսկական լուսանկարը)

Շարլի խօսքը կտրեց... մականունն մը տալ պէտք

էր և չէր գիտեր Մուկ-Օննիկի մականունը...

—Պարոն Օննիկ Մկուռնի... , աւելցուց պահ մը մտա-
ծելէ յետոյ :

—Ո՛հ , պարոն , պատիւ կը սեպեմ ձեզ ծանօթանա-
լը , ըսաւ Եսթեր խոնարհութիւն մը ընելով : Արդ-
եօք պարոնը մեր տունը հրամամելու և գաւաթ մը թէյ
առնելու պատիւը կ'ընէ՞ մեզի :

Եսթեր , Շարլի և Մուկ-ՕՆՆիկ դեմ դիմաց

Շարլի այս խօսքը լսելով անմիջապէս առաջ նեւ-
ուեցաւ և Մուկ-Օննիկ պատասխան տալու ժամանակ
գտնելէ առաջ , խօսքի խառնուելով ըսաւ .

—Ո՛հ , օրիորդ , դասընկերս Մուկ... ո՛հ , ներողու-
թիւն , պարոն Օննիկ թէյը չսիրեր... , գպրօցը բնաւ
թէյ չէր խմեր... չարժեր ատոր համար տուն հրաւիրել
զայն

Մուկ-Օննիկ քահ քահ մըն է թող տուաւ .

— չետս կատա՞կ կ'ընես կոր , աղբարիկ... , թէյին
համար հոգի կուտամ , չե՞ս գիտեր... մոռցա՞ր օր մը
թէյս չի բերելուն համար անտես աղբարը ձեծելս... :
Երթանք , տղաքներ , երթանք տաքուկ թէյ մը
խմենք... :

Այս ըսելով ձեռքը Շարլիի ուսին դրաւ և բռնի
կերպով թեւէն բռնելով , քաշկոտելով առաջնորդեց
զայն դէպի տուն :

Եւ որովհետեւ Մուկ-Օննիկ իր կրթութիւնը բանտին
մէջ ստացած էր... և կամ աւելի ճիշդը... նկուղային
համալսարանին մէջ... միշտ ոտքերն ու ձեռքերը
չարժելով ու կատակարանութեամբ կը խօսակցէր...

Հակառակ օդին տաքութեան , գլուխը միշտ կը մսէր
և անոր համար էր որ գլխարկը գլուխէն բնաւ չէր
հաներ տիկին Պրաունի տան մէջ... եթէ ոչ... ան-
քաղաքավար մէկը չէր ինք... :

Երբ տունէն ներս մտաւ , ժամկոչ աղբօր խոշոր
փօրը նշմարելով , բռնուցքի հարուած մը իջեցուց
փօրին և ըսաւ .

— Բարե՛ւ , ժամկոչ պապա , այս փօրը ու՞ր ուռեցու-
ցիր :

Եւ լուսարարին մօրուքը քաշելով ըսաւ .

— Ի՞նչպէս ես , խելօք Դաւիթ... , կեղտոտ հրեանե-
րուն պէս ի՞նչ երկնցուցեր ես մօրուքդ... : Կնտէ՛ սը-
ւոնք երթայ... չէնքէ շնորհք ելեր ես... , աղբար... :

Շարլիի դասընկերը անքաղաքավար չէր... քայց
իր խօսելու եղանակը և շարժուձեւերը այնքան հաճելի
չի թուեցան ներկաներուն... :

Եթէ Շարլիի մնար... շատո՞նց օձիքէն բռնելով
գուրս պիտի նետէր զայն... բայց... չէր վայլեր... ,
հետեւաբար... փոխանակ բռնի միջոցներու դիմելու...
սկսաւ անոր նայելով ակռաները կճրտացնել... :

Շարլի աչքէն չէր հեռացներ Մուկ-Օննիկը : Երկու

անգամ զայն սենեակին մէկ անկիւնը քաշելով, անուշ ձայնով մը ըսաւ .

— Ինձի նայէ, աստեղը ատանկ բաներ չուզեր, հասկըցա՞ր... հոս փողոցը չենք, չվայլեր... :

Բայց երկու անգամուն ալ Մուկ-Օննիկ արմուկովը անոր կուշտին զարնելով, ըսաւ .

— Ծօ հոգդ մ'ըներ..., ետքը կէսուակէս կ'ըներք... : Ի՞նչ, կը վախնաս որ քու բաժինդ չե՞մ ի տար... :

Բայց Շարլի չէր ուզեր որ Եսթերի տան մէջ գողութիւն ընէին, Եսթերի տունը իրեն համար տիրոջը տունէն ալ աւելի նուիրական էր... և չէր ուզեր որ Մուկ-Օննիկ իր արհեստը փորձէր այդ տան մէջ :

Շարլի իր բանտի ընկերը կը ճանչնար, գիտէր թէ ան իր արհեստը գործադրելու համար էր որ հոն եկած էր . գիտէր թէ անոր նպատակը հոնկէ բաներ մը թռցնել էր... :

Եւ ատոր համար, մուկին դիմացը կատու ըլլալով՝ աչքերը չորս բացաւ... :

Մէջ մըն ալ տեսաւ որ իր վտանգաւոր ընկերը այլանդակ դիրքի մը մէջ մտնելով, իր մէկ ձեռքը կորսնցուց :

Շարլի աչքը չորս կողմ պտըտցնելով սկսաւ իր ընկերոջ կորսուած թեւը փնտռել :

Մուկ-Օննիկ մէկ թեւով մնացած էր, Զեռքին մէկը մէջտեղը չիկար :

— Ծօ ասանկ մէկէն ի մէկ ո՞ւր գնաց սըւոր թեւը, ըսաւ Շարլի իւրովի զարմանալով և անցած դարձածէն բան մը չի հասկնալով :

Հազիւ թէ այս խօսքը ըսած, յանկարծ Շարլի կասկարմիր եղաւ : Երկար բարակ մտածելու և գաղտնի ոտակական միջոցներու գիմելու պէտք չէր մնացած :

Մուկ-Օննիկի ըրածը սովորական բան մըն էր : Ան

գրեթէ ամէն օր իր ձեռքերը կը կորսնցնէր և քիչ մը ետքը կը գտնէր... ուրիշներուն գրպանին մէջ :

Մուկ-Օննիկ այս անգամ ժամկոչ աղբօր գրպանին մէջ կորսնցուցած էր իր ձեռքը և քիչ մը ետքը գտած էր, իսկ Շարլի կը տեսնէր որ կորսուած ձեռքը երեւան ելլալով, այս անգամ կորսուելու կարգը ժամկոչ աղբօր դրամապանակին եկած էր... :

Շարլի աչքերը սրեց... իրաւ ալ կաշիէ դրամապանակ մը ժամկոչ աղբօր ռաթնկոթին գրպանէն դուրս ելլալով... մեքենական օժանդակութեամբ Մուկ-Օննիկի հանձարամիտ ձեռքերուն... կը տեղափոխուէր դէպի քսակահատին գրպանը... :

Հակառակ անոր որ այս տեղափոխութեան մէջ ոչ մէկ վտանգ կար և ոչ մէկ անպատեհութիւն, դարձեալ Շարլի ոստումով մը իր շլթայի ընկերոջը մօտենալով, ականջէն ըսաւ .

— Ինձի՛ նայէ, տեսայ, տեսայ, գիտցած ըլլաս... :

— Իրա՞ տեսար, է՛հ, ձայն մի՛ հաներ, կէսուակէս կ'ըներք... :

— Ե՛տ տուր սըւրիկա... հոս ատանկ բան չեմ ուզեր ես... փողոցը չենք... :

Մուկ-Օննիկ աչքը խիելով պատասխանեց .

— Ե՛տ տամ մի՛, ծօ դուն խեղճ ես... Ի՞նչ ետ կուտամ կոր... :

— Ե՛տ տուր կ'ըսեմ կոր... չէ նէ... :

— Աղէ՛կ, աղէ՛կ, հիմա ձայն մի՛ հաներ... վաղը ես փութայով կը ղրկեմ... , Ի՞նչ հոգ կ'ընես կոր, գրպանս ծակ չէ, ըսելով Մուկ-Օննիկ ժամկոչին յարուցեալ թղթապանակը գրպանին մէջ գերեզմանեց... և ոտքի ելաւ... :

Շարլի անոր հետեւեցաւ... :

Մուկ-Օննիկ դաշնակին մօտեցաւ և սկսաւ չորս կողմը աչքէ անցնելով հոս ու հոն մոռցուած յարեալ

ընելիք գոհարեղէններ փնտռել... :

Շարլի, պատուելի ըլլալէն ի վեր տակաւին բնաւ յարեաւ ընելիք ապրանք չէր գտած... բացի ժողովարանին մէջ հաւաքուած «անտես մի առնէք»ի ապրանքէն... :

Կամացուկ մը Մուկ-Օննիկի մօտեցաւ և երկու աչքերը գոցելով՝ ձեռքը անոր գրպանը խօթեց ու յարութիւն տալով ժամկոչէն զերեղմանուած դրամապանակին, գնաց ուղղակի ժամկոչ աղբօր գրպանը դրաւ զայն... :

Դիւրին բան չէր ըրածը... այդքան ներկաներուն մէջ գերեզման մտած դրամապանակին յարութիւն տալը և զայն նորէն ժամկոչ աղբօր գրպանը վերադարձնելը պղտիկ գործ մը չէր... : Թէ՛ մէկ կողմէն խօսիլ ու պատասխանել պէտք էր ներկաներուն... : Թէ՛ միւս կողմէն արհեստին բոլոր նրբութիւնները ի գործ գնել հարկ էր... :

Եսթեր Պրատուն և իր մայրը անընդհատ կը խօսէին և կ'ընդհատէին այս դժուրին գործողութիւնը... : Իսկ Շարլի... : հաղար ու մէկ կտորտուքներով անոնց թէ կը ժպտէր... : Թէ իր գործը կը շարունակէր... :

Տիկին Պրատուն կը զարմանար կը կենար թէ ինչո՞ւ արդեօք իր նոր հիւրը և պատուելին ասանկ տիտիկ ընել չի գիտցող մարդիկ էին... :

Մուկ-Օննիկ, որ ասանկ խաղերու վարժ մարդ էր, անմիջապէս նշմարելով որ Շարլի «մածուն ծախեմ ո՞վ կ'առնէ» խաղալ սկսած էր, անոր մօտենալով անխելի ձայնով մը ականջն ի վար փսփսաց... :

— Ինծի՛ նայէ, պատուելի, «մածուն ծախեմ» խաղալուն ատենը չէ, սա յարեաւ ըրածդ ետ վերադարձուր... :

— Շատ մի՛ խօսիր, գողը փողէն գողցաւ, Աստուած տեսաւ զարմացաւ... , պատասխանեց պատուելին :

— Ինծի՞ կ'ըսես կոր, նայէ հիմա ես ինտո՞ր կը վերցնեմ... , բսելով Մուկ-Օննիկ ժամկոչ աղբօր մօտեցաւ և ակնթարթի մը մէջ դրամապանակը յարեաւ ընելով անոր գրպանէն իր գրպանը խօթեց :

Մուկ-Օննիկ վարպետ քսակահատ էր... և այն միջոցին երբ ժամկոչը իր հոգեւոր պետին թեւը մտնելով ժողովարանի հասոյթներու և պատարադի պահերու մասին կը ձառէր... : Մուկ-Օննիկ արուեստագիտօրէն, արագօրէն, կայծակօրէն թռցուցած էր դրամապանակը անոր գրպանէն :

Ժամկոչին բարբանջանքները Շարլիի ջուրի ձայն կուգային... : աչքը իր ընկերոջ ձեռքերուն վրայ էր... :

Այսպէս, երբ յանկարծ տեսաւ որ Մուկ-Օննիկ դրամապանակը անգամ մըն ալ թռցնել յաջողելով գըլխուն փորձանք մը չի գալու համար կծիկը դնելու կը պատրաստուէր... , ձեռքը ժամկոչ աղբօր բերնին տարաւ և խօսքը կտրելով ընկերոջը քով առաջնորդեց զայն :

— Է՛հ, մնաս բարով, եղբայր պատուական, ըսաւ Մուկ-Օննիկ խօսքը Շարլիի ուղղելով : Աս մարդը կ'երթայ կոր... , օդը աւրուեցաւ... : Գիտես ա՛, կարկուտի բռնուիլը խելք չէ... :

— Կ'երթաս՞ կոր, աստիկ չո՞ւտ... , ո՞ւր կ'երթաս կոր... : քիչ մըն ալ կեցիր նորէն կ'երթաս... : Կեցիր, կեցիր որ տեսնաս, հիմա ժամկոչ աղբօր ան կը հարցընէի... :

— Ի՞նչ... , հարցուց Մուկ-Օննիկ զարմացած :
— Կը հարցնէի թէ կեաքին մէջ բնաւ ածպարար (օգգապաղ) տեսա՞՞մ է... :

— Ինծի՞, ըսաւ ժամկոչ աղբարը ապուշ ապուշ պատուելիին երեսն ի վեր նայելով : Բայց պատուելի, ժողովարանի հասոյթներու մասին կը խօսէինք կոր :

— Այո՛, քեզի, բարեկամս... , հոգ մի՛ ընեք, հիմա

պիտի տեսնես թէ ժողովարանին հասոյթները ո՞ւր կ'երթան եղեր և պիտի սորվիս թէ ի՞նչ է աճարարութիւնը... : Դուն ըսածս աղէկ չես հասկցեր, պարոն Գողիաթ... ես քեզի քիչ մը առաջ կ'ըսէի կոր որ աճարար մը ամենայն դիւրութեամբ կրնայ մէկու մը գրպանին մէջ գտնուած առարկան ուրիշի մը գըրպանը փոխադրել... :

Այս ըսելով, Շարլի Մուկ-Օննիկի թեւէն ուժով մը քոնեց, և առանց կարեւորութիւն ընծայելու Գողիաթի ժխտական շարժումներուն, շարունակեց.

— Հիմա նայէ, գրամապանակդ գրպանիդ մէջն է, անանկ չէ՞, ժամկոչ աղբար... : Աղէ՛կ, լա՛ւ բռնէ... , մէ՛կ, երկո՛ւք, երե՛ք... , հօ՛փ, գնա՛ց, թռա՛ւ, հալա՛ծեցա՛ւ... : Հիմա գրպանդ նայէ՛ նայիմ... :

— Մեղա՛յ, մեղա՛յ, ո՞ւր հալածեցաւ, մեղա՛յ, գըրպանիս մէջ չէ՛... , գոչեց ժամկոչը գրպանը խուզարկելով և տեսնելով որ գրամապանակը իրաւ աներեւոյթ եղած էր... : Պատուելի՛, ախր՛ջը սիրուն, ո՞ւր գնաց գրամապանակս... :

— Ո՞ւր գնաց մի՛... , հը՛մ, հիմա պիտի տեսնես ուր գացած ըլլալը, պատասխանեց Շարլի. Հի՛ւ, հօ՛փ... , պարոն Օննիկի գրպանին մէջն է, ո՞ւր պիտի երթայ... :

Շարլի, այս ըսելով, կարծես թէ աճարար մը եղած ըլլար, ամենայն ճարպիկութեամբ ու ձկունութեամբ ձեռքը Մուկ-Օննիկի գրպանը խօթեց և գրամապանակը առնելով ժամկոչին վերադարձուց.

Ամէնքը սկսան ծափահարել պատուելին :

Լուսարարը ուզելով որ իր վրայ ալ աճարարական փորձ մը ընեն, ձեռքը գրպանը տանելով իր ծխատուփը դուրս քաշեց և ըսաւ.

— Կեցցէ՛, պատուելի, սա ծխատուփս ալ թոցուր նայինք... :

— Չէ բարեկամս, ատիկա մէկ անգամ միայն կ'ըլլայ, եթէ մածուը շատ խառնես, տակէն կեղտը կ'ելլայ... :

Եսթեր պատուելիին ճարպիկութիւնը շնորհաւորեց : Մուկ-Օննիկ տեսնելով որ գողցած գրամապանակը, հակառակ իր կամքին, իր ախր՛ջը գրպանը մտեր էր նորէն... մեկնելու նպատակը սանկ մէկ կողմ դրաւ... : Միտքը դրած էր որ այդ տունէն բան մը չի թոցուցած դուրս չի պիտի ելլար... բայց առնել կ'անցնէր, կէս գիշեր եղեր էր և հիւրերը կամաց կամաց մեկնելու կը պատրաստուէին :

Պարոն Գողիաթ մնաք բարով ըսելով ոտքի ելաւ : Փիղի մը շնորհալիութեամբը շնորհակալութիւն յայտնեց Պրատուններուն որ զինքը պատուասիած էին և բարի գիշեր մաղթեց պատուելիին : Եւ երբ տունէն դուրս ելլալու կը պատրաստուէր, տիկին Պրատուն յանկարծ բան մը մոռցա՛ մէկու մը պէս կանչեց զայն և ըսաւ.

— Ժամկոչ աղբար, ժողովարանին աղքատներուն համար գրամ հաւաքած եմ և երկու օրէ ի վեր քովս է, չեմ ուզեր քովս պահել, ձեզի տամ և տարէք :

— Հոգ չէ, տիկին, թող քովերնիդ կենայ... , պատասխանեց հոգաբարձու-ժամկոչը :

— Ո՛չ, առէք, առէք, ըսաւ տիկին Պրատուն և դարակ մը բանալով գրամատմսերու տրցակ մը առաւ և հոգաբարձուին երկարեց :

Շարլի եղած տեղը հաւկիթ կ'ածէր... : Տեսաւ որ Մուկ-Օննիկ գրամատմսերուն հոտը առնելուն պէս, աղուէսի նման առաջ անցաւ և դունչը առաջ երկընցընելով աչքերը չորս բացաւ : Կ'երեւի թէ այս տեղափոխութիւնը զինքը աւելի կը հետաքրքրէր... :

— Է՛հ, քանի որ կը պնդէք, տիկին, ալ առնեմ, ի՛նչ ընես... , ըսաւ ժամկոչը :

Այս ըսելով, հոգաբարձուն դրամատոմսերը առաւ, դրամապանակին մէջ տեղաւորեց և դուրս ելաւ, բայց քիչ մը ետքը վերադառնալով, մտահոգութեան մատնուած, ըսաւ .

—Տիկին, տիրոջը օրը սուրբ պէտք է ընենք, այսօր տիրոջը օրն է և ներելի չէ որ դրամական խնդիրներով զբաղինք, կը խնդրեմ, զիս մեղքը մի՛ խօթէք, տիկին, թող ասոնք հոս մնան... :

Տիկին Պրատուն զգածուեցաւ... բայց Մուկ-Օննիկ տիկին Պրատունէն ալ աւելի զգածուեցաւ... որովհետեւ... տիրոջը օրը սուրբ ընելուն կարգը իրեն եկած էր... :

—Ճշմարիտ, ճշմարիտ կ'ըսեմ ձեզի թէ մոռցայ, պարոն հոգաբարձու... : իրաւ որ միտքէս ելած էր... : Մեղայ՝ Աստուծոյ, տիրոջը օրը պղծել կ'ուտամ՝ ձեզ... քա՛ւ լիցի... թող հոս մնան... վաղը կ'առնէք... :

Պարոն Գողիաթ խոնարհութիւն մը ըրաւ .

—Մի՛ վախնաք, տիկին, դրամ տուողը մեղք գործած չըլլար, տէրը կը ներէ անոր գործած մեղքերը... :

Տիկին Պրատուն դրամը առնելով նորէն դարակին մէջ դրաւ .

Պարոն Գողիաթ մեկնեցաւ .

Մուկ-Օննիկ, որ դրամատոմսերուն ժամկոչին ձեռքը անցնիլը տեսնելով ինքն ալ մեկնելու նպատակով անոր մօտեցած էր պահ մը առաջ, տեսնելով որ այս անգամ նորէն դարակին մէջ իրենց տեղը կը դրաւէին տիրոջը օրը սուրբ չընող սատանային գուռնաւոր թուղթի կտորները, հեռանալով ժամկոչին քովէն, դարակին մօտեցաւ .

—Միտքդ ի՞նչ է, գիշեր բարի պիտի ըսե՞ս, հարցուց Շարլի անլսելի ձայնով մը և ձեռքը երկնցուց .

—Իրաւ որ, սիրելի դասընկերս, քեզի այնչափ կարօտցեր եմ որ, սըկէ հունա երթալս չիգար կոր

ներսիդիէս... , պատասխանեց Մուկ-Օննիկ գլուխը նշանակալից կերպով թօթուելով .

—Ի՞նչ, սըկէ հունա երթալդ չի՞ գար կոր մի՛... , բացազանչեց Շարլի .

—Շոգեկառքը փախած է հիմա .

—Ես ալ քեզի կը փախցնեմ հիմա .

Տիկին Պրատուն անոնց մօտենալով ըսաւ .

—Գիշերը հո՞ս պիտի կենաք, պարոն Օննիկ, երթամ անկողիննիդ պատրաստեմ .

—Գէշ չըլլար, տիկին, դասընկերս շատ կը սիրեմ, անկէ շուտ մը զատուիլ չեմ ուզեր... :

Այս խօսքին վրայ, Պատուելիին կոնակէն պաղ քըր-տինք մը իջաւ .

ՈՒՐ ՊԱՏՈՒԵԼԻՆ ԿԾԻԿԸ ԿԸ ԴՆԷ

Տիկին Պրատուն և օրիորդ Եսթեր մշիկ մշիկ կը քնանային .

Եւ որովհետեւ ննջարանին մէջ երկու տանտիրուհիներուն տակէն լու կը թռէր... ճաշարանին մէջ ալ երկու հոգի ապրանք կը թոցնէին... :

Մուկ-Օննիկ, ձեռքը վառած մոմ մը բռնած, ճաշարանէն ներս մտաւ .

Մուկ-Օննիկ երբ կը մօտենար այն սեղանին ուր տիկին Պրատուն դրամատոմսերը զետեղած էր, կոնակին զօրաւոր հարուած մը իջեցուց մէկը... այ՛ մէկը մեր Շարլին էր... :

Մուկ-Օննիկ Շարլիին իջեցուցած բռունցքի հարուածը առանց ընհ ըսելու կերաւ .

—Հոս ի՞նչ գործ ունիս, ծօ ապո՛ււշ, գոչեց և անոր վրայ յարձակելով փորձեց զայն անշարժութեան մատնել... բայց մեր Շարլին օձի մը պէս անոր թեւերուն ներքէն... բայց մեր Շարլին օձի մը պէս անոր թեւերուն

ու ուղեբերուն փաթթուելով, թող չի տուաւ որ իրեն
վնաս մը պատճառէ:

—Ծօ սա ձեռքս պիտի ձգե՞ս...: քեզի ի՞նչ ըսի,
կէսուակէս պիտի ընենք չըսի՞...: Ի՞նչ կը վախնաս
կոր... կ'ուզես նէ ստորագրութիւն տամ...:

—Գողութիւն մի՛ ըներ, գողութիւն մի՛ ըներ, պո-

Մուկ-Օճճիկ ձեռքովը դարակը կը բանայ
Իսկ Շարլի՞ ոսկովը կը գոցէ

ուսց պատուելին աւետարանական քաղցր շեշտով
մը և Մուկ-Օճճիկի կոնակը ցատկեց:

Մուկ-Օճճիկ, Շարլին կոնակը առած, սեղանին մօ-
տեցաւ և փորձեց դրամներուն գտնուած դարակը բա-
նալ...: Բայց ամէն անգամ որ դարակը կէս մը բա-

նար, Շարլի, Մուկ-Օճճիկի կոնակէն, ոտքովը ներս
կը հրէր դարակը և կը գոցէր...:

—Ծօ աս ի՞նչ խօսք չի հասկցող մարդ ես եղեր
դուն, ապո՛ւշ, կէսուակէս պիտի ընենք կ'ըսեմ կոր...:
Զգէ՛ որ բանամ...: Աստուծոյ էջը...:

Բայց Մուկ-Օճճիկ տեսնելով որ պատուելիին հետ
գլուխ չի պիտի կրնայ ելլալ, որոշեց կոնակէն վար
իջեցնել զայն:

Մոմը սեղանին վրայ փակած կը վառէր: Մուկ-Օճ-
ճիկ ուզելով օգտուիլ այս առիթէն, Շարլին կոնակը,
սեղանին մօտեցաւ և պատուելիին յետոյքը վառած
մոմին վրայ բռնելով, սկսաւ անոր տակը այրել:

Տափատը սկսած էր այրիլ արդէն...: Շարլի մէկէն
ի մէկ կոնակէն վար ցատկեց և գոչեց:

—Խո՛ղ, ճիւա՛ղ, գո՛մէ՛շ, ո՛ւղտ, է՛շ, ջորի՛, սրիկայ:

—Ես ատոնց ամէնքն ալ առաջուրնէ միտքէս քու
հասցէիդ զրկած եմ արդէն անթել հեռագրով, ապո՛ւշ...:
Շարլի, կատրամ, սկսաւ հալածել Մուկ-Օճճիկը...
հալածանքը և վազվզուքը այն աստիճանին հասած էր
որ յայտնի չէր ըլլար թէ երկուքէն ո՞րն է միւսը
հալածողը...:

Դրամատոմսերը մէյ մը մէկուն ձեռքը կ'անցնէին,
մէյ մը միւսին...: Սեղանին քովէն դաշնակին քովը
կը վազէին, դաշնակէն սանդուխին վրայ կը խոյա-
նային, անկէ նորէն սեղանին կը մօտենային... Բայց
վերջապէս տէրը այնպէս կամեցաւ որ Մուկ-Օճճիկ
դառնայ կացութեան տէրը և դրամները ձեռք անցընէ:

Մուկ-Օճճիկ, դրամները ձեռքը, ինքզինքը դուրս
նետեց... Շարլի կը պատրաստուէր անոր ետեւէն վա-
զել... երբ... յանկարծ... Եսթեր իր դէմը ելաւ...:

Խեղճ աղջիկը աղմուկէն արթնանալով իր սննեակէն
վար իջած էր...:

Շարլի զայն մէկ կողմ քաշելով ըսաւ:

—Դրամները գողցաւ, բայց մի՛ վախնար, օրիորդ, ես հիմա կ'երթամ կը բերեմ... :

Եսթեր քար կտրած, եղած տեղը մնաց : Շարլի կը-ծիկը դրած էր արդէն :

Մուկ-Օննիկ շատ չէր հեռացած տակաւին... Շարլի անոր ետեւէն ինկաւ : Հասաւ անոր : Մուկ-Օննիկ գի-նետուն մը կը մտնէր :

Շարլի նշմարեց զայն և իր պատուելիի սեւ բաճկո-նը կոնակէն հանելով հակառակ կողմը դարձուց, օձի-քը հանեց գրպանը նետեց, գլխարկը մինչև քիթը իջեցուց և գաղտնի ոտիկանի մը պէս ծպտուած ներս մտաւ գինետունէն :

ՈՒՐ ՊԱՏՈՒԵԼԻՆ ԿԸ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԻ

Գիւղապետը ներս կը մտնէր Պրատուներու տունէն : Եսթեր անցած դարձածը և գրամներուն գողցուիլը պատմելէ վերջ անոր, կ'աւելցնէր :

—Կը յուսամ որ պատուելին վերադասնայ և գրաժ-ները բերէ :

Գիւղապետը անոր նայեցաւ և ժպտելով բռաւ :

—Օրիորդ, չեմ ուզեր ձեզ յուսահատեցնել, բայց մտիկ ըրէք թէ ինչ իմացայ քիչ մը առաջ :

Այս ըսելով, թուղթ մը երկարեց օրիորդ Պրատունի : Այս թուղթը Շարլիի լուսանկարն էր, զոր Սինկ-Սին-կի բանտին վարչութիւնը շրկած էր գիւղապետին : Այս լուսանկարին տակը Շարլիի անունը, տարիքը, հասակին չափը և կարգ մը մանրամասնութիւն կային :

Եսթեր յանկարծակիի եկաւ, հառաչանք մը արձա-կեց և գետին չիյնալու համար քովի սեղանին կոթը-նեցաւ :

Խեղճ աղջիկը գողցուած դրամին վրայ չէր որ կը

մտածէր... : Ինքզինքը պահ մը երջանիկ զգացած էր իր երիտասարդ պատուելիին ներկայութեանը, հիմա այդ երջանկութիւնն էր որ թուղթէ զղեակի մը պէս կը փչէր... :

—Պատուելի՞ն, թիպա՞րտ մը, մեր պատուելի՞ն, բայց կարելի բան չէ, կ'մկմաց խեղճ աղջիկը :

Այս ըսելով, չի խեղդուելու համար ինքզինքը դուրս նետեց տունէն :

Հովը անուշ անուշ կը փչէր և կուգար կը շոյէր մանկամարդ աղջկան տենդահար ճակատը :

Գիւղապետը եւ Շարլի դիմ դիմաց

Պարտէզին բազրիքին կոթնած կը մտածէր... երբ... յանկարծ... փողոցին մէջէն շուք մը երևցաւ աչ-քին... : Շուքը հետզհետէ տունին կը մօտենար... սեւեր հազած միջահասակ մարդ մըն էր եկողը... :

Ի՞նչ կ'ուզէր արդեօք այս մարդը... Հարագործի մը կը նմանէր... :

Խոշոր ոտքեր ունէր և ձեռքն ալ ծրար մը թուղթ բռնած էր...

Միջանասակ մարդը բազրիքին մօտեցաւ և ձեռքի թուղթի ծրարը եսթերի երկարելով ըսաւ.

— Առէ՛ք, օրիորդ, քիչ մը ուշացայ... բայց...

Գող Շարլին էր եկողը, որ Մուկ-Օննիկի ձեռքէն խլելով դրամները, քիթը բերանը արիւնած, վրան դուխը պատռած, կը բերէր զանոնք եղածին պէս եսթերի կը յանձնէր:

Եսթեր պատասխանի չ տուաւ. Ապուշ ապուշ պատուելիին երեսը կը նայէր, կը զարմանար կը կենար թէ ասանկ պատուաւոր մարդ մը ի՞նչպէս կ'ըլլար որ իբրև գող բանտ նետուած էր:

Շարլի անոր նայուածքին մէջ փոխուած բաներ մը նշմարեց:

Եսթերի վարանոտ կեցուածքը և լուսթիւնը վտանգաւոր պարագայ մը նկատելով... ձիթապտուղ պիտերը բռնելով ժպնեցաւ և ըսաւ.

— Է՛հ, օրիորդ, հոս գործ չի մնաց, ելլամ երթամ... Ժողովարանը հիմա ինձի կը պասեն...: Մնաք բարով:

Այս ըսելով երբ մեկնելու կը պատրաստուէր... գիւղապետը դէմը ելլալով կեցուց զինքը և ըսաւ.

— Կատակեգութիւնը վերջացաւ, գող Շարլի...: Ես նուն արդարութեան կը ձերբակալեմ ձեզ...

Շարլի բնաւ դէմ չի դրաւ. ճակատագրին այդ անհամ կատակներուն համը աղէկէն աղէկը առած էր:

Ան շատ աղէկ գիտէր թէ «աղատութիւն» կոչուած ապրանքը այնքան թունաւոր ապրանք մըն էր որ, մարդկութիւնը խնամով հոգեբոյժ բժիշկները շատ քիչ քանակութեամբ է որ կուտային անկէ իրենց հիւանդներուն:

Բայց չափէն աւելի նեղացաւ տեսնելով որ գիւղապետը իր օձիքէն կը բռնէր... ասիկա սանկ քիչ մը իր արժանապատուութեան կը դպէր:

